

TÜRKİYE'NİN İSTANBUL SÖZLEŞMESİ'NDEN ÇEKİLMESİ

Kadının İnsan Haklarından Geri Adım

Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nden Çekilmesi

Kadının İnsan Haklarından Geri Adım

Brifing Raporu

İnsan Hakları Savunucuları

2021

TEŞEKKÜR BÖLÜMÜ

Bu rapor Türkiyeli kadınlara ithafen hazırlanmıştır.

Bu raporun baş yazarı olan Margaret Grieve'ye teşekkür ederiz.

Kapak resmi Cuong Nguyen tarafından hazırlanmıştır.

İnsan Hakları Savunucularının misyonu, sivil toplumu desteklemek ve hukukun üstünlüğünü güçlendirmek için uluslararası insan hakları standartlarını sağlamaktır. Gönüllüleri araştırmaya, eğitime ve savunuculuğa dahil ederek, Amerika Birleşik Devletleri'nde geniş destek grupları kuruyor ve küresel toplulukları seçiyoruz. Savunucular olarak 25'ten fazla ülkede insan hakları uygulamalarını belgeleyen 80'den fazla rapor hazırladık. İnsan haklarını yeniden tesis etmek ve korumak için denizaşırı ülkeler ile Amerika Birleşik Devletleri'ndeki ortaklarımızla birlikte çalışıyoruz. İnsan hakları Savunucuları, Birleşmiş Milletlerde Özel Danışman Statüsüne sahiptir.

The Advocates for Human
Rights [İnsan Hakları
Savunucuları] 330 Second
Avenue South Suite 800
Minneapolis, MN 55401
+1.612.341.3302
hrights@advrights.org
www.theadvocatesforhumanrights.org

© 2021 The Advocates for Human
Rights All rights reserved. Yayın
tarihi 2021.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR BÖLÜMÜ	2
I. ERDOĞAN'IN CUMARTESİ SÜRPRİZİ	4
A. ULUSLARARASI TEPKİLER	5
B. TÜRKİYE KOPUYOR	6
C. TÜRKİYE'NİN "HUKUKUN ÜSTÜNLÜĞÜ'YLE" SINAVI	6
D. MANTIKSIZ ÇEKİLME "GEREKÇELERİ"	9
E. ÇEKİLME KARARI BİR POLİTİK HESAP MI? KADIN DÜŞMANLIĞI MI? YOKSA İKİSİ DE Mİ?	11
II. ERDOĞAN VE AK PARTİ KADIN HAKLARINI ORTADAN KALDIRIYOR	13
A. İLK GÜNLER	13
B. KADIN HAKLARI KARŞITI KANUN TEKLİFLERİ	17
C. KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELE YASALARININ UYGULANAMAMASI	18
D. KADIN CİNAYETLERİ	19
E. KANUNSUZ ŞİDDET	21
III. KADIN HAKLARI SAVUNUCUSU STK'LARA KARŞI TACİZ VE DIŞLAMA; İSTANBUL SÖZLEŞMESİ 'NE MUHALEFET	22
IV. SİVİL TOPLUM DİRENİŞİ	29
V. GELECEĞE DAİR BELİRSİZLİK	32
BİBLİYOGRAFYA	34

I. ERDOĞAN'IN CUMARTESİ SÜRPRİZİ

20 Mart, 2021, cumartesi sabahı erken saatlerde, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan şoke edici bir açıklama yaptı. İnsan haklarına yeniden bağlılık sözü vermesinden yalnızca on gün sonra,¹ Avrupa Konseyi'nin bir insan hakları anlaşması olan Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetle Mücadele ve Bunların Önlenmesine Dair Sözleşme'den çekildiğine ilişkin bir kararname² yayınladı.³ İşin garip yani, Mayıs 2011'de imzaya açıldığı şehrin adını alan İstanbul Sözleşmesi adıyla bilinen anlaşmayı ilk imzalayan ve onaylayan ülke⁴ de Erdoğan liderliğindeki Türkiye'ydi.⁵ Cumhurbaşkanı Erdoğan, ülkenin Türkiye'de yaşayan 40 milyondan fazla kadının yaşam hakkını koruma taahhüdünden geri adım attı. Hiçbir açıklama yapılmadan yayınlanan Cumhurbaşkanı Kararı aşağıdaki gibiydi:

11/5/2011 tarihinde imzalanan ve 2012/2816 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 10/2/2012 tarihinde onaylanan Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetle Mücadele ve Bunların Önlenmesine Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin 9 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 3'üncü fıkrasına dayanılarak feshedilmesine karar verilmiştir.⁶

¹ Hamdi Fırat Büyük, "Turkey's Under-Pressure Erdogan Pledges to Boost Human Rights," *Balkan Insight* (Mart 2, 2021), <https://balkaninsight.com/2021/03/02/turkeys-under-pressure-erdogan-pledges-to-boost-human-rights/>.

² "19 Mart 2021 Tarihli İstanbul Sözleşmesinden Çekilme Kararı" *Resmî Gazete* (20 Mart, 2021), <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/03/20210320-49.pdf>.

³ Avrupa Konseyi, "Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetle Mücadele ve Bunların Önlenmesine Dair Avrupa Konseyi Antlaşması," CETS No. 210 (1 Ağustos, 2014 (yürürlüğe giriş tarihi)), <https://www.coe.int/fr/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168008482e>.

⁴ Avrupa Konseyi, "İstanbul Sözleşmesi'nin Onaylanması" <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/210/signatures>.

⁵ Avrupa Konseyi, "İstanbul Sözleşmesi'nin Onaylanması."

⁶ Başak Çalı, "Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nden Çekilmesi: Avrupa Konseyi için Bir Sınama Sorunu" başlıklı yazısında tercüme edilmiş ve alıntılanmıştır, *EJIL: Talk! European Journal of International Law Bloğu* (22 Mart, 2021), <https://www.ejiltalk.org/withdrawal-from-the-istanbul-convention-by-turkey-a-testing-problem-for-the-council->

of-europe/.

A. ULUSLARARASI TEPKİLER

Hiç zaman geçirmeden Türkiye'nin geri çekilme kararını gözden geçirmesi için küresel çağrılar yapıldı. Avrupa Konseyi (AK) ve Avrupa Birliği (AB) liderleri,⁷ BM Özel Raportörleri ve Çalışma Grupları,⁸ BM Kadın,⁹ ve ABD Başkanı Joseph Biden¹⁰ bu çağrılarını yapanlar arasındaydı.

Avrupa'da, AK Genel Sekreteri Burić Türkiye'nin bu kararının "yıkıcı bir haber" olduğunu söyledi ve kararı "Türkiye'de, Avrupa'da ve ötesinde kadınların korunmasını tehlikeye attığı için daha da içler acısı"¹¹ olarak tanımladı. AB Dış İlişkiler Başkanı Borell, "#İstanbulSözleşmesi dünya genelinde kadınlara ve kız çocuklarına gerekli yasal korumayı sağlamayı amaçlamaktadır. Türk hükümetinin bu sözleşmeden çekilme kararından dolayı derin üzüntümüzü paylaşıyoruz ve bu kararı anlayamadığımızı ifade ediyoruz. Türkiye'yi bu karardan vazgeçmeye davet ediyoruz." şeklinde bir tweet attı.¹²

BM düzeyindeyse, BM kadına karşı şiddet Özel Raportörü Dubravka Šimonović, Türkiye'nin bu kararını, "endişe verici bir geri adım. Failleri cesaretlendiriyor ve şiddeti önlemeye yönelik önlemleri zayıflatma riskiyle kadına yönelik şiddetin önemli olmadığı yönünde tehlikeli bir mesaj veriyor."¹³ olarak nitelendirdi. CEDAW Komite Başkanı Acosta Vargas, "İstanbul Sözleşmesi'nin kardeş belgesi olan Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'nin bir tarafı olarak, ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeylerde kadınlara yönelik her türlü toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin ortadan kaldırılması için birlikte çalışmada İstanbul Sözleşmesi'nin önemini tartışmak üzere Türkiye ile diyalogu memnuniyetle karşılarım." şeklinde konuştu.

⁷ Avrupa Konseyi, "Statement of the President of the Congress on Turkey's announced withdrawal from the Istanbul Convention," *Avrupa Konseyi, Haberler, 2021 İnternet Sitesi* (Mart 23, 2021), <https://www.coe.int/en/web/congress/-/statement-of-the-president-of-the-congress-on-turkeys-announced-withdrawal-from-the-istanbul-convention>; Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, "Statement by Council of Europe Secretary General Marija Pejčinović Burić," *Avrupa Konseyi İnternet Sitesi* (Mart 20, 2021), <https://www.coe.int/en/web/portal/-/secretary-general-responds-to-turkey-s-announced-withdrawal-from-the-istanbul-convention>. Avrupa Konseyi, "Council of Europe leaders react to Turkey's announced withdrawal from the Istanbul Convention," *Avrupa Konseyi İnternet Sitesi, Haberler* (Mart 21, 2021), <https://www.coe.int/en/web/portal/-/council-of-europe-leaders-react-to-turkey-s-announced-withdrawal-from-the-istanbul-convention-1>.

⁸ Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, "Turkey: Withdrawal from Istanbul Convention is a pushback against women's rights, say human rights experts," *Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği İnternet Sitesi* (Mart 23, 2021), <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=26936&LangID=E>.

⁹ BM Kadın, "Statement by UN Women on Turkey's withdrawal from the Istanbul Convention," *BM Kadın İnternet Sitesi* (Mart 20, 2021), <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2021/3/statement-un-women-turkey-withdrawal-from-the-istanbul-convention>.

¹⁰ "Başkan Biden'ın Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nden Çekilmesine İlişkin Açıklaması," *Beyaz Saray Açıklaması* (Mart 21, 2021), <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/03/21/statement-by-president-biden-on-turkeys-withdrawal-from-the-istanbul-convention/>.

¹¹ Avrupa Konseyi, "Avrupa Konseyi Genel Sekreteri Marija Pejčinović Burić'in Açıklaması."

¹² Mark Scott, "AB Türkiye'yi kadınları koruyan anlaşmaktan çekilme kararından vazgeçmeye çağırıyor" *Politico* (Mart 21, 2021), <https://www.politico.eu/article/eu-turkey-withdrawal-istanbul-convention-protecting-women/>.

¹³ Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, "Türkiye: insan hakları uzmanlarına göre, İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmek kadın haklarına karşı atılmış büyük adımdır."

Tüm BM Özel Süreçleriyle birlikte, Acosta ve Simonović, Türkiye'yi geri çekilme kararlarını yeniden gözden geçirmeye çağırdı. ¹⁴

ABD'de Başkan Biden açıklamasında, Türkiye'nin "ani ve hukuki bir dayanağı olmayan" çekilmesinin, "son derece kötü, küresel olarak kadına yönelik şiddeti sona erdirmek için yürütülen uluslararası harekete ters, cesaret kırıcı bir adım."¹⁵ olduğunu söyledi.

B. TÜRKİYE TEPKİSİ

**"Kadınları korumak yerine, zorbaları, katilleri koruyan bu bağınazlık, ataerkillik, kalpsizlik
Ve vicdansızlığa yazıklar olsun."¹⁶**

Türk yazar Elif Şafak

Türkiye'de binlerce kadın, ¹⁷ "İstanbul Sözleşmesi yaşatır" ve "Erkeklerin kararını tanımıyoruz" sloganlarıyla sokaklara döküldü. ¹⁸ Kadın gruplarından oluşan bir koalisyon, Sözleşmeden geri çekilme kararını yeni başlayan bir "kâbus" olarak nitelendirdi; "Bu geri çekilmenin kadın katillerini, tacizcilerini ve tecavüzcülerini güçlendireceği açıktır." ¹⁹ diye konuştu. Kadın Dernekleri Federasyonu Başkanı, Canan Güllü, Erdoğan'ın kararının, kadınların şiddetsiz bir ortamda yaşama hakkını elinden aldığını ifade ederek, bu kararlar kadınlar "bir çöp poşeti gibi yolun ortasına kondu. Her gelen tekmeyle atabilir..."²⁰ şeklinde konuştu.

C. TÜRKİYE'NİN "HUKUKUN ÜSTÜNLÜĞÜ'YLE" SINAVI"

Hukukçular, bu bir paragraflık kararnameyi hemen incelediler.²¹Erdoğan'ın insan haklarını içeren bir anlaşmadan tek tarafı olarak, cumhurbaşkanlığı genelgesine dayanarak çekilmesinin, Türkiye Anayasası'na aykırı olduğuna dikkat çektiler.²²

¹⁴ United Nations Human Rights Office of the Human Rights Commissioner, "Turkey: Withdrawal from Istanbul Convention is a pushback against women's rights, say human rights experts."

¹⁵ "Başkan Biden'ın Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nden Çekilmesine İlişkin Açıklaması."

¹⁶ Jonathan Spicer Tuvan Gumrukcu, "Turkey's Erdogan quits European treaty on violence against women," *Reuters* (Mart 20, 2021), <https://www.reuters.com/article/us-turkey-women-erdogan/turkeys-erdogan-quits-european-treaty-on-violence-against-women-idUSKBN2BC00J>.

¹⁷ Esra Yalcinalp, "Turkey Erdogan: Women rise up over withdrawal from Istanbul Convention," *BBC* (Mart 25, 2021), <https://www.bbc.com/news/world-europe-56516462>; "Turkey: Thousands protest exit from domestic violence treaty," *DW* (Mart 27, 2021), <https://www.dw.com/en/turkey-thousands-protest-exit-from-domestic-violence-treaty/a-57027554>.

¹⁸ Yalcinalp, "Turkey Erdogan: Women rise up over withdrawal from Istanbul Convention."

¹⁹ Gul Tuysuz and Isil Sariyuce, "Turkey withdraws from Istanbul convention to combat violence against women," *CNN* (Mart 20, 2021), <https://www.cnn.com/2021/03/20/europe/turkey-convention-violence-women-intl/index.html>.

²⁰ Daniel Bellut, "Bizarre reasoning aside, Erdogan's exit from Istanbul Convention is unconstitutional," *DW* (Mart 23, 2021), <https://www.dw.com/en/bizarre-reasoning-aside-erdogans-exit-from-istanbul-convention-is-unconstitutional/a-56964581>. ²¹ EŞİK – Eşitlik için Kadın Platformu, "Urgent Appeal to the Council of Europe," *EŞİK – Eşitlik için Kadın Platformu*

İnternet Sitesi (Mart 2021), <https://esikplatform.net/urgent-appeal-regarding-the-istanbul-convention/>; Bellut, "Bizarre reasoning aside, Erdogan's exit from Istanbul Convention is unconstitutional."

Türkiye Anayasası'na göre, İstanbul Sözleşmesi'nin TBMM'de 2012 yılında oy birliğiyle onaylandığı gibi tüm insan hakları sözleşmelerinin yasalarla onaylanması gerekir.²³ Hukukçulara göre, yürütmenin uluslararası bir anlaşmayı onaylama ve yayınlama yetkisi ancak bu adım tamamlandıktan ortaya çıkar.²⁴ Dolayısıyla, Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nden çekilebilmesi için anayasa uyarınca parlamento kararı gerekmektedir. Eşitlik İçin Kadın Platformu, EŞİK'e göre,²⁵ Türkiye'deki 79 barodan 77'si Erdoğan'ın çekilme genelgesinin Türk Anayasası'na aykırı olduğu kanaatinde.²⁶

Anayasa hukukçusu Serap Yazıcı, tüm kadınları, kararnamenin anayasaya aykırı olması sebebiyle, bu kararın iptali için dava açmaya davet etti.²⁷ Ana muhalefet partisi olan Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), 20 Mart'ta acil toplandı ve Erdoğan'ın İstanbul Sözleşmesi'ni feshetme yetkisinin bulunmadığına, dolayısıyla Türkiye'nin en yüksek idare mahkemesi olan Danıştay'a itiraz etme kararı verdi.²⁸ Ardından CHP Genel Başkan Yardımcısı Gökçe Gökçen, CHP'nin kararlara karşı "tüm kanun yollarına" başvurma niyetini açıklayarak, Danıştay'a başvuracaklarını ve dava açanlara hukuki destek vereceklerini duyurdu.²⁹

Erdoğan ise kararında ısrarcıydı: "[Sözleşmeden çekilme] Meclis'in alacağı bir karar filan değildir. Muhalefet bu işleri bilmiyor. Burada Cumhurbaşkanlığının attığı adım tamamıyla yasaldır ve bu attığı adımla da yoluna devam edecektir. Biz kararımızı verdik... Bu işte böylece bitmiştir."³⁰

²² EŞİK - Eşitlik İçin Kadın Platformu, "Presidential decision on the Istanbul Convention is Non-Existent, the Convention is in Force," *EŞİK - Eşitlik İçin Kadın Platformu İnternet Sitesi* (Mart 20, 2021), <https://esikplatform.net/sozlesme-yururluktedir/>; EŞİK

-Eşitlik İçin Kadın Platformu "Urgent Appeal to the Council of Europe."; Çali, "Withdrawal from the Istanbul Convention by

Turkey: A Testing Problem for the Council of Europe."

²³ Türk Anayasası'nın 90. Maddesi, Çalı'nın alıntısı, "Withdrawal from the Istanbul Convention by Turkey: A Testing Problem for the Council of Europe."

²⁴ Türk Anayasası'nın 104. Maddesi, Çalı'nın alıntısı, "Withdrawal from the Istanbul Convention by Turkey: A Testing Problem for the Council of Europe."

²⁵ EŞİK - Eşitlik İçin Kadın Platformu, 310'dan fazla kadın ve LGBTQI örgütünden oluşan bir koalisyonur. EŞİK - Eşitlik İçin Kadın Platformu, "EŞİK - Women's Platform for Equality (English)," *EŞİK - Eşitlik İçin Kadın Platformu İnternet Sitesi* (2021), <https://esikplatform.net/?fbclid=IwAR3vMbZqYrvaZO8Ls0Bc7W0f3M71aiJUEJErUpQZw8cnFfBKxwCLxPRUWY>.

²⁶ EŞİK- Eşitlik İçin Kadın Platformu, "Avrupa Konseyi'ne acil Çağrı."

²⁷ Bellut, "Garip gerekçesi bir yana, Erdoğan'ın İstanbul Sözleşmesi'nden çıkışı anayasaya aykırıdır."

²⁸ "CHP İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme kararını Danıştay'a taşıyacak," *Hurriyet Daily News* (Mart 22, 2021), <https://www.hurriyetdailynews.com/chp-to-apply-to-council-of-state-over-withdrawal-from-istanbul-convention-163349>.

²⁹ Evrim Kepenek, "İstanbul Sözleşmesi'nden Çekilme Kararı: CHP'den Danıştay'a başvuracaklara hukuki destek," *bianet* (Mart 24, 2021), <https://bianet.org/english/women/241317-withdrawal-from-istanbul-convention-chp-offers-legal-aid-for-appeals>. İYİ

Parti lideri Meral Akşener de Erdoğan'ın kararını eleştirdi. Cumhurbaşkanının yürütme olarak Türkiye Anayasasına uygun biçimde, Meclis'in onaylamış olduğu bir uluslararası anlaşmayı sonlandırma yetkisinin olup olmadığını sordu.

"İYİ Parti lideri İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme kararını eleştirdi" *Hurriyet Daily News* (Mart 23, 2021), <https://www.hurriyetdailynews.com/iyi-party-leader-criticizes-withdrawal-from-istanbul-convention-163364>.

³⁰ "İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmeyle ilgili yasal bir sorun yok: Erdoğan," *Hurriyet Daily News* (Mart 26, 2021), <https://www.hurriyetdailynews.com/no-legal-problem-in-withdrawal-from-istanbul-convention->

erdogan-163455.

Anayasal meydan okumaların sonucu hala belirsizliğini koruyor. Son yıllarda hukukun üstünlüğünün Türkiye'de tutarlı bir uygulaması bulunmamaktadır.³¹ Carnegie Europe'den Marc Pierini, Erdoğan rejiminin Türkiye'nin hukuk devleti yapısını ortadan kaldırdığını ileri sürdü.³² Stockholm Barış Merkezi'nin yayınladığı 2021 raporundaysa, Türkiye'de yargı bağımsızlığının olmadığı sonucuna varıldı.³³ Son zamanlarda, ABD Temsilciler Meclisi'nin 170 üyesi, Dışişleri Bakanı Blinken'e, Başkan Biden'in yönetimini Türkiye ile ilişkilere yönelik politika oluştururken "tedirgin edici" insan hakları konularını ele almaya çağırarak iki taraflı bir mektup imzaladı. Mektupta, Erdoğan yönetiminde uzun zamandır yaşanan insan hakları ihlallerine dikkat çekildi:

Cumhurbaşkanı Erdoğan ile Adalet ve Kalkınma Partisi, yaklaşık yirmi yıllık iktidarlarını, Türkiye'nin yargısını zayıflatmak, önemli askeri ve istihbarat pozisyonlarına siyasi müttefikleri yerleştirmek, ifade özgürlüğü ve basın özgürlüğünü baskılamak ve siyasi muhalifleri, gazetecileri ve azınlıkları haksız yere hapse atmak için kullandı. 2016 yılından beri, 80.000 Türk vatandaşı hapse atıldı ya da tutuklandı, siyasi muhalefeti bastırmak için 1.500'den fazla sivil toplum kuruluşu kapatıldı.³⁴

Erdoğan'ın geri çekilme kararının anayasaya uygunluğuna ilişkin verilecek karar, Türkiye'nin yargı bağımsızlığına ve hukukun üstünlüğüne yönelik imtihandır. Dolayısıyla ciddi bir uluslararası inceleme altında alınacaktır.

EŞİK- Eşitlik İçin Kadın Platformu, Cumhurbaşkanı'nın anayasaya aykırı kararını "geçersiz ve hükümsüz" ilan ederek dikkate almamasını ve İstanbul Sözleşmesi'nin Türkiye'de tam olarak geçerli olduğunu ilan etmesi için AK'ye acil bir çağrıda bulundu.³⁵ Geri çekilme prosedürleri İstanbul Sözleşmesi hükümlerine uygun olarak izlenseydi, Türkiye'nin çekilmesi 1 Temmuz 2021'de yürürlüğe girecekti.³⁶

³¹ Merve Tahiroglu, "How Turkey's Leaders Dismantled the Rule of Law," *The Fletcher Forum of World Affairs* 44, no. 1 (Kış 2020), <https://static1.squarespace.com/static/579fc2ad725e253a86230610/t/5e4f1c5fa4152c26b4ed04f9/1582242911712/tahiroglu-upload-20FEB.pdf>.

³² Marc Pierini, "Turkey's Presidential Regime Rests on Zero Rule of Law," *Carnegie Europe* (Nisan 17, 2019), <https://carnegieeurope.eu/strategieurope/79728>.

³³ "Turkey's Judicial Council: Guarantor or Annihilator of Judicial Independence?," *Stockholm Center for Freedom Website* (Mart 2021), <https://stockholmcf.org/wp-content/uploads/2021/03/Turkish-Judicial-Council-HSK-Report.pdf>.

³⁴ ABD Temsilciler Meclisi'nin 170 üyesi, Dışişleri Bakanı Blinken'e Mektubu " Moulton, Gonzalez lead more than 170 members of Congress in Call to Uphold Our Commitments to Supporting Human Rights, Rule of Law " *Moulton Website* (Mart 1, 2021), <https://moulton.house.gov/press-releases/moulton-gonzalez-lead-more-than-170-members-of-congress-in-call-to-uphold-our-commitments-to-supporting-human-rights-rule-of-law>; EŞİK - Eşitlik İçin Kadın Platformu, "Presidential decision on the Istanbul Convention is Non-Existent , the Convention is in Force."

³⁵ EŞİK- Eşitlik İçin Kadın Platformu, "Avrupa Konseyi'ne acil Çağrı."

³⁶ "Istanbul Convention will remain in force until July 1'," *bianet* (Mart 24, 2021), <https://bianet.org/english/women/241292-istanbul-convention-will-remain-in-force-until-july-1>.

AK şimdi de yeni bir uluslararası anlaşma sorunuyla karşı karşıya. Bir ülkenin anlaşmaya girme kararı, o ülkenin ulusal hukukuna aykırı olduğunda tanınmazken, bu konuyu düzenleyen anlaşmalara dair sözleşmeden geri çekilmenin nasıl yapılacağı hususuna etki etmez.³⁷

Yurt içindeki anayasal sorunlar sebebiyle konu daha da karmaşık hale geliyor. Bu sorunların çekilme yürürlüğe girme tarihi olan 1 Temmuz 2021'den önce çözümlenmeyeceği ise hala belirsizliğini koruyor. Öte yandan, Danıştay'ın vereceği kararın, Türkiye'nin yargısının bağımsızlığına ilişkin şüpheler nedeniyle tarafsız olarak görülüp görülmeyeceği de belli değil.

D. MANTIKSIZ ÇEKİLME GEREKÇELERİ

Cumhurbaşkanlığı ofisi, kadına yönelik şiddetle mücadele sözleşmeden çekilmesine ilişkin uluslararası ve ulusal protestolara bir açıklamayla yanıt verdi. Açıklamada, sözleşme, "Türkiye'nin toplumsal ve ailevi değerleriyle bağdaşmayan eşcinselliği normalleştirmeye çalışan bir kesim tarafından manipüle edilmiştir"³⁸ denilerek alınan karar savunuldu. Görünüşe göre endişenin kaynağı, sözleşmenin ayrımcılık yasağıyla ilgili maddesine ve bunun bir ulusu eşcinsel evliliği tanımaya zorlayabileceğine olan inanca dayanıyordu.³⁹ Ancak 2019'da Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu (Venedik Komisyonu) İstanbul Sözleşmesi'nin "Taraf Devletlere eşcinsel evliliği yasallaştırma zorunluluğu getirmedeği"⁴⁰ yönünde karara vardı.

Cumhurbaşkanlığı açıklaması ayrıca Türkiye'nin kadına yönelik şiddete "sıfır toleransı" olduğunu, Anayasası ve var olan yasalarıyla kadın haklarını savunduğunu ve desteklediğini ifade etti. Açıklamada, ayrıca Türkiye'nin de CEDAW üyesi olduğu hatırlatılarak, 2 Mart 2021'de açıklanan ancak henüz bitmemiş olan İnsan Hakları Eylem Planı'nın, ev içi şiddet ve kadına yönelik şiddete karşı halihazırda olan önlemlerin artıracağı ifade edildi.⁴¹

³⁷Uluslararası hukuka göre Türkiye'nin çekilmesinin hukuki ayrıntılarının kapsamlı bir tartışması için bakınız Çalı, "Withdrawal from the Istanbul Convention by Turkey: A Testing Problem for the Council of Europe."

³⁸ İletişim Başkanlığı, "İletişim Başkanlığı'nın Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nden Çekilmesine İlişkin Açıklaması," *Türkiye Cumhuriyeti İletişim Başkanlığı* (Mart 21, 2021), <https://www.iletisim.gov.tr/english/duyurular/detay/statement-by-the-directorate-of-communications-on-turkeyes-withdrawal-from-the-istanbul-convention>. Bir hukuk analistine göre, açıklamanın çerçevesinde içinde ikinci bir anayasal sorun saklı. Türkiye'nin toplumsal ve ailevi değerleri, Meclis tarafından onaylanan bir anlaşmadan çekilmek için Anayasa'ya göre meşru bir temel oluşturabilir mi? Çalı, "Withdrawal from the Istanbul Convention by Turkey: A Testing Problem for the Council of Europe." ³⁹ Yalcinalp, "Turkey Erdogan: Women rise up over withdrawal from Istanbul Convention."

⁴⁰ Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu, "Armenia - Opinion on the constitutional implications of the ratification of the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (İstanbul Sözleşmesi) adopted by the Venice Commission at its 120th Plenary Session (Venedik, 11-12 Ekim 2019)," Görüş No. 961 (Ekim 14, 2019): 17, [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2019\)018-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2019)018-e). Ermenistan, Venedik Komisyonu'ndan İstanbul Sözleşmesi'ni onaylamalarının Ermenistan Anayasasına aykırı olmayacağı konusunda görüş istemişti. Komisyon, Ermenistan'ın yönelttiği birkaç özel soruyu yanıtladı ve Sözleşme'nin aykırı olmayacağını kararlaştırdı.

⁴¹ İletişim Başkanlığı, "İletişim Başkanlığı'nın Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nden Çekilmesine İlişkin Açıklaması."

Açıklamada şöyle devam edildi: "Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmesinin, Cumhurbaşkanı Erdoğan hükümetinin tasarladığı, desteklediği ve uygulamaya aldığı dönüm noktası niteliğindeki kanun da dahil olmak üzere, kadına yönelik şiddetle mücadelede katı, etkili ve gerçekçi tedbirlerin uygulanması üzerinde hiçbir etkisinin olmayacağı unutulmamalıdır."⁴²

Erdoğan'ın şiddetle mücadeledeki "başarılarına" ilişkin açıklamaların içi boştur. 2020'de, 409 tane kadın cinayeti tespit edildi.⁴³ Ahlaki olarak hoş karşılanmayan, şort giymek veya sigara içmek gibi şeyler yapan kadınlar, yasa dışı şekilde erkekler tarafından cezalandırılarak, sokaklarda kanunsuz saldırılara uğradı.⁴⁴ Hükümet, İstanbul Sözleşmesi'ne uyum kapsamında, 8 Mart 2012'de hayata geçirilen 6284 sayılı kadına yönelik şiddet kanunu ⁴⁵ etkin bir şekilde uygulamadı.⁴⁶ Türkiye İnsan Hakları Derneği Kadın Komitesi, Hükümete "cezasız bırakma politikalarını" bırakmasını ve 6284 sayılı Kanun'u tam olarak uygulaması çağrısında bulundu.⁴⁷ Erdoğan'ın vaat ettiği gibi, "İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmenin mevcut yasaların uygulanması üzerinde hiçbir etkisi olmayacak" ise, Türkiye'de yaşayan 40 milyondan fazla kadını oldukça belirsiz bir gelecek bekliyor.

İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmeyle ilgili Cumhurbaşkanlığından yapılan açıklamanın ardından, Başkan Yardımcısı Oktay, Twitter'da yaptığı açıklamada desteğini şöyle gösterdi: "Türk kadınının toplum içindeki itibar ve saygınlığını layık olduğu seviyelere çıkartmak adına verdiğimiz samimi mücadeleyi, geleneksel toplumsal dokumuzu da muhafaza ederek daha ileri noktalara taşımak azmindeyiz. Bu yüce gaye için de çareyi dışarılarda aramaya, başkalarını taklit etmeye gerek yoktur. Çözüm bizatihi gelenek ve göreneklerimizde, özümüzde mevcuttur."⁴⁸ Ulusal gelenekler ve kültürler önemlidir fakat "özümüzdeki gelenek ve görenekler" toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yaratmak için suistimal edildiğinde kötü sonuçlar doğurabilir. ⁴⁹

⁴² İletişim Başkanlığı, "İletişim Başkanlığı'nın Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nden Çekilmesine İlişkin Açıklaması."

⁴³ Anıt Sayac, "Digital Monument For Women Dying of Violence (in Turkey)," *Anıt Sayac*, (2020), <http://anitsayac.com/?year=2020>.

⁴⁴ Esra Sarıgül, "Vigilante Violence against Women in Turkey: A Sociological Analysis/Turkiyede Kadına Yönelik Vigilantist Sıddet: Sosyolojik Bir İnceleme," Article, *Kadin/Woman 2000* 19 (2018/12// 2018), https://link.gale.com/apps/doc/A577908718/EAIM?u=umn_wilson&sid=EAIM&xid=8866051f.

⁴⁵ "6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun," *TurkeyLaws* (Mart 8, 2012'de kabul edildi), <http://www.lawsturkey.com/law/law-to-protect-family-and-prevent-violence-against-woman-6284#:~:text=Violence%20against%20Woman-,6284%20Law%20to%20Pr>.

⁴⁶ "İHD: The State Should Abandon the Policy of Impunity for Violence Against Women," *BIA News* (Kasım 25, 2019), <http://bianet.org/english/women/216271-ihd-the-state-should-abandon-the-policy-of-impunity-for-violence-against-women>; David Lepeska, "Can Turkey curb violence against women and put more women to work?," Ocak 12, 2020, <https://ahvalnews.com/turkey-women/can-turkey- curb-violence-against-women-and-put-more-women-work>.

⁴⁷ "İHD: The State Should Abandon the Policy of Impunity for Violence Against Women."

⁴⁸ Muskan Yadav, "Turkey announces withdrawal from violence against women treaty," (Mart 21, 2021), <https://www.jurist.org/news/2021/03/turkey-announces-withdrawal-from-violence-against-women-treaty/>.

⁴⁹ Kadına yönelik şiddete karşı BM Özel Raportörü Yakin Ertürk, *Intersections between culture and violence against women* (Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi, 2007); UN Special Rapporteur on violence against women Yakin Ertürk, *Short Intersections between culture and violence against women*; Sevgi Doğan, "New Political Debate in

Turkey: Istanbul Convention," *Security Praxis* (August 26, 2020), <https://securitypraxis.eu/new-political-debate-in-turkey-istanbul-convention/>.

Türk hükümeti, çocuk evliliğini geri getirmeye,⁵⁰ çocuklara karşı cinsel suçlardan hüküm giyenlere af çıkarmaya,⁵¹ nafakayı sınırlamaya,⁵² ve boşanmayı zorlaştırmaya yönelik önerilerde bulundu.⁵³

D. ÇEKİLME KARARI BİR POLİTİK HESAP MI? KADIN DÜŞMANLIĞI MI? YOKSA İKİSİ DE Mİ?

Bazılarına göre Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın geri çekilme kararının arkasında radikal dinci gruplardan destek alma stratejisi yatıyor.⁵⁴ Erdoğan, 2023 yılında yapılması planlanan cumhurbaşkanlığı seçimlerinde dördüncü dönemde de iktidarda kalmak istiyor. Erdoğan İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme ihtimalini ilk kez Haziran 2020'de gündeme getirmişti. Bazıları, bu çekilme düşüncesini, Erdoğan'ın düşen popülaritesini yükseltmek için bir taktik olarak gördü.⁵⁵ Erdoğan'ın çekilme kararnamesinden sadece 19 gün önce, Reuters, Erdoğan'ın *Adalet ve Kalkınma Partisi'ne* (AKP veya AK Parti) ve onun müttefiki MHP'ye (aşırı sağcı Milliyetçi Hareket Partisi)⁵⁶ verilen desteğin yüzde 45'e düştüğünü bildirdi.⁵⁷ Erdoğan'ın Sözleşme'den çekilmesi ve yakınlardaki diğer faaliyetlerine değinen BBC, "2003'ten beri Türkiye'ye yön veren adamın kamuoyu yoklamaları, seçmenler arasında hoşnutsuzluğa işaret ederken Erdoğan'ın muhafazakar tabanda sahip olduğu desteği pekiştirmeye çalıştığına dair bir his var."⁵⁸ şeklinde konuştu.

Erdoğan'ın çekilme motivasyonunun bir parçası siyasi hesaplar olsa da Erdoğan ve AK Parti'nin kökleşmiş kadın karşıtı eğilimi ve kadın haklarının karşısında duruşunun da

⁵⁰ Women's UN Report Network, "Turkey – Women Challenge Report of 'Protecting the Integrity of Family' Commission on Issues of Divorce, Religious Affairs Directorate Mediation on Violence Issues, Legal Age of Marriage +," *WUNRN – Women's UN Report Network website* (Haziran 13, 2016), <https://wunrn.com/2016/06/turkey-women-challenge-report-of-protecting-the-integrity-of-family-commission-on-issues-of-divorce-religious-affairs-directorate-mediation-on-violence-issues-legal-age-of-marriage/>.

⁵¹ Yakın Ertürk, "A move to set free child sex abusers: in the name of "our culture", *openDemocracy* (Aralık 2, 2016), <https://www.opendemocracy.net/en/5050/midnight-motion-to-set-free-child-sex-abusers-in-name-of-our-culture/>.

⁵² Emel Altay, "Fighting for gender equality: The Istanbul Convention," *Inside Turkey* (Aralık 25, 2019, güncelleme Ocak 6, 2020), <https://insideturkey.news/2019/12/25/fighting-for-gender-equality-the-istanbul-convention/>.

⁵³ Women's UN Report Network, "Turkey – Women Challenge Report of 'Protecting the Integrity of Family' Commission on Issues of Divorce, Religious Affairs Directorate Mediation on Violence Issues, Legal Age of Marriage +." What is the plus sign + for?

⁵⁴ Murat Yetkin, "When Erdoğan doesn't get his applause," *Yetkin Report* (Temmuz 22, 2020), <https://yetkinreport.com/en/2020/07/22/when-erdogan-doesnt-get-his-applause/>; Murat Yetkin, "Will the İsmailağa Community or the Istanbul Convention remain?," *Yetkin Report* (Temmuz 8, 2020), <https://yetkinreport.com/2020/07/08/ismailaga-cemaati-ister-de-istanbul-sozlesmesi-kalir-mi/>; Ragıp Soylu, "Vulnerable and flagging in the polls, Erdogan rattles his base," *Middle East Eye* (Temmuz 27, 2020), <https://www.middleeasteye.net/news/turkey-erdogan-hagia-sophia-coronavirus-economy-support>.

⁵⁵ Örneğin, İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme tehdidinin, Dünya Mirası Aya Sofya'nın laik statüsünü kaldırarak İslami bir ibadet merkezine dönüştürülmesiyle aynı düzeyde bir manevra olduğu öne sürüldü. Soylu, "Sandıklarda kırılğan ve zayıf, Erdoğan tabanını şaşırttı." Doğan, "New Political Debate in Turkey: Istanbul Convention."

⁵⁶ MHP'nin aşırı sağcı yapısına örnek olarak Türkiye'nin en büyük üçüncü partisi olan, Kürt kökenli Halkların Demokratik Partisi'nin kapatılması yönündeki ısrarı gösterilebilir. Yalcinalp, "Turkey Erdogan: Women rise up over withdrawal from Istanbul Convention." ⁵⁷ Birsen Altaylı Orhan Coskun, "With poll support dropping, Erdogan's party looks to change Turkish reelection law: officials," *Reuters* (Mart 2, 2021), <https://www.reuters.com/article/us-turkey-politics-with-poll-support-dropping-erdogans-party-looks-to-change-turkish-relection-law-officials-idUSKCN2AU1V4>.

⁵⁸ Esra Yalcinalp, "Turkey Erdogan: Women rise up over withdrawal from Istanbul Convention," *BBC News* (Mart 26, 2021), <https://www.bbc.com/news/world-europe-56516462>.

temel faktörlerden biri olduğu gözden kaçmamalıdır.⁵⁹ Bir yorumcu, AK Parti'nin siyasetini kadına karşı artan şiddetle ilişkilendirerek partinin yaklaşımını, kadınlara karşı "şiddet, saygısızlık, [ve] aşığılama dilini kullanan bir siyaset" olarak tanımladı.⁶⁰

Bu tür söylemlere AK Parti üyelerinden sayısız örnek verilebilir. Cumhurbaşkanı Erdoğan, pek çok yerde "Kadınlar ve Erkekler eşit olamaz. Bu onların fıtratına ters."⁶¹ ifadelerini kullandı. AK Partili Uğur Işılak, televizyonda yaptığı bir konuşmasında, "kadının fıtratında erkeğe köle olmak var" ⁶²iddiasında bulundu. AK Parti üyesi ve eski sağlık bakanı olan Mehmet Müezzinoğlu, kadınlar için tek kariyerin annelik olduğunu öne sördü.⁶³ Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu eski başkanı Üstün, "Tecavüze uğrayan kadınlar kürtaj olmamalı. Tecavüzcü kürtaj yaptıran kadından daha masumdur."⁶⁴ şeklinde konuştu. Ankara'nın eski belediye başkanının görüşüne göreyse: "Tecavüz mağduru kadınların kürtaj yaptırmadan ölmesi gerekir."⁶⁵ Son olarak da ülkenin eski Başbakan Yardımcısı Mehmet Şimşek, artan işsizliğin sebebinin iş arayan kadınlar olduğunu söyledi.⁶⁶

İstanbul Sözleşmesi izleme organının (GREVIO) ilk Başkanlığını yapan Dr. Feride Acar, "İstanbul Sözleşmesine karşı duruşu, ataerkilliği koruma içgüdüğü tetikliyor."⁶⁷ diye konuştu. Sosyolog Deniz Kandiyoti de hemfikir olduğunu, Erdoğan ve AKP çabalarının "maskülizm restorasyonu" arayışını gösterdiğini açıkladı.⁶⁸ Eski AK Parti milletvekili, şimdiyse Ahmet Davutoğlu'nun *Gelecek Partisi* görevlisi şöyle konuştu: "muhafazakâr erkekler, Sözleşmeyi mevcut ataerkil yapıya bir tehdit olarak görüyorlar ve kadınlar üzerinde sahip oldukları geleneksel gücü kaybetmek istemiyorlar."⁶⁹

⁵⁹ "Women In Turkey Are Determined To Stop Femicide - Murders Of Women," *Business World* (Ocak 4, 2021), <http://www.businessworld.in/article/Women-in-Turkey-are-determined-to-stop-femicide-murders-of-women/04-01-2021-361288/>; Deniz Kandiyoti, "Locating the politics of gender: Patriarchy, neo-liberal governance and violence in Turkey," *Research and Policy on Turkey* 1, no. 2 (Temmuz 7, 2016), <https://doi.org/10.1080/23760818.2016.1201242>, <https://doi.org/10.1080/23760818.2016.1201242>.

⁶⁰ Doğan, "New Political Debate in Turkey: Istanbul Convention."

⁶¹ Elif Godasoglu Kucukkalioglu, "Framing Gender-Based Violence in Turkey," *Les cahiers du CEDREF* 22 (2018), <https://journals.openedition.org/cedref/1138>; Doğan, "New Political Debate in Turkey: Istanbul Convention."; "Recep Tayyip Erdoğan: 'Women Not Equal to Men'," *The Guardian* (Kasım 24, 2014), <https://www.theguardian.com/world/2014/nov/24/turkeys-president-recep-tayyip-erdogan-women-not-equal-men>.

⁶²Doğandan alıntı, "New Political Debate in Turkey: Istanbul Convention."

⁶³ Doğan, "New Political Debate in Turkey: Istanbul Convention."

⁶²Doğandan alıntı, "New Political Debate in Turkey: Istanbul Convention."

⁶⁵ "Women In Turkey Are Determined To Stop Femicide- Murders Of Women." ⁶⁶ "Women In Turkey Are Determined To Stop Femicide - Murders Of Women." ⁶⁷ Altay, "Fighting for gender equality: The Istanbul Convention."

⁶⁸ Kandiyoti, "Locating the politics of gender: Patriarchy, neo-liberal governance and violence in Turkey," 109. ⁶⁹ Nevşin Mengü, "The sister's slap," *duva.R English* (Ağustos 4, 2020), <https://www.duvarenglish.com/columns/2020/08/04/the-sisters-slap>. Bu eski Milletvekili Kanu Torum'dur.

Bu milletvekiline göre, LGBTI karşıtı duygular uygun bir "anlatı" olmakla birlikte, kendisi İstanbul Sözleşmesi'ne karşı olan muhalefetin, mevcut "toplumsal cinsiyete dayalı güç eşitsizliğini" sürdürme isteğine dayandığını düşünüyor.⁷⁰

II. ERDOĞAN VE AK PARTİ KADIN HAKLARINI ORTADAN KALDIRIYOR

A. İLK GÜNLER

Erdoğan ve AK Parti 2002'de iktidara geldiğinde ilk zamanlarda, AK Parti planlarının bir parçası olarak sürekli toplumsal cinsiyet eşitliğinden bahsedip, Avrupa Birliği'ne katılımı bir öncelik haline getirdi.⁷¹ Erdoğan/AK Parti yönetiminin ilk yıllarında, Anayasa değişikliği,⁷² medeni kanunda revizyon,⁷³ yeni iş kanunu⁷⁴ ve ceza kanununda değişiklikler⁷⁵ yapıldı. AK Parti hükümeti, o dönemlerde toplumsal cinsiyet eşitliği politikasını geliştirmek için kadın hakları örgütleri dahil, sivil toplumla iş birliği yapmaya sıcak bakıyordu.⁷⁶ Türkiye, Nisan 2009'dan Ocak 2011'e kadar İstanbul Sözleşmesi'ni hazırlayan Avrupa Konseyi Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetle Mücadele ve Bunların Önlenmesine Dair Geçici Komitesi'ne Dr. Feride Acar'ı temsilci olarak atadı.⁷⁷

⁷⁰ Mengü, "The sister's slap."

⁷¹ Ayşe İdil Aybars, Paul Copeland, and Dimitris Tsarouhas, "Europeanization without substance? EU-Turkey relations and gender equality in employment," *Comparative European Politics* 17, no. 5 (2019), http://repository.bilkent.edu.tr/bitstream/handle/11693/50056/Europeanization_without_substance_EU_Turkey_relations_and_gender_equality_in_employment.pdf?sequence=1.

⁷² In Turkey, the principle of equality before the law is found in Article 10 of the Turkish Constitution. 10. Madde ilk olarak 2004 yılında değiştirildi. Bu değişiklik ile, hükümete sadece kadınlar için *hukuki* eşitlik değil, *fiili* eşitlik sağlama görevi de verilmiştir. 2010 yılında yapılan ikinci bir değişiklik ile cinsiyet eşitliği lehine pozitif ayrımcı önlemler getirilerek eşitlik ilkesi güçlendirildi. Anayasının ilgili hükümler aşağıdaki gibidir: "[Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir," ve "Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak önlemler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz." Cigdem Tozlu Asuman Goksel on behalf of the Turkish Social Sciences Association, "WAVE Violence against Women Country Report Turkey," *WAVE: Women Against Violence Engagment financed by the European Commission and the Republic of Turkey* (January 2016): 3., https://notus-asr.org/wp-content/uploads/2016/05/WAVE_Report_Turkey_FINAL_EN_6March2016-3-3.pdf.

⁷³ Medeni kanunda önemli değişiklikler yapıldı. 2005 yılında, Kadının İnsan Hakları – Yeni Çözümler tarafından hazırlanan raporda, yeni Medeni Kanun, "aile ve kadının ailedeki rolüne yeni bir yaklaşım" olarak görüldü. Yeni Medeni Kanun, "Kadınları, erkek üzerinden tanımlanan hak ve görevlerle aile içinde kanunen ikincil bir konuma yerleştiren" önceki yaklaşımın terk edilmesiyle, "aileyi eşit ortaklığa dayalı bir birlik" olarak tanımlaması açısından ele alındı. "WAVE Violence against Women Country Report Turkey"den alıntılanıp özetlenmiştir.

⁷⁴ Kucukkalioglu, "Framing Gender-Based Violence in Turkey."

⁷⁵ Association, "WAVE Violence against Women Country Report Turkey," 6-9.

⁷⁶ Kucukkalioglu, "Framing Gender-Based Violence in Turkey."

⁷⁷ Council of Europe Directorate General of Human Rights and Legal Affairs, "Report of the 1st Meeting, Ad Hoc Convention on Preventing and Combating Violence Against Women and Domestic Violence," *CAHVIO* (2009) 5 (Mayıs 4, 2009),

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016805938a2>; *CAHVIO*, "Report of the 9th Meeting," *CAHVIO* (2011) 8 (Ocak 25, 2011), <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016805938a8>.

Mayıs 2011'de, Türkiye İstanbul'da İstanbul Sözleşmesi'nin imzaya açıldığı Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi toplantısına ev sahipliği yaptı. Sözleşmeyi ilk imzalayan ülke Türkiye oldu.⁷⁸ Türkiye Parlamentosu, 2012'de, İstanbul Sözleşmesi'ni oybirliğiyle onayladı. Bu, ilgili yasama döneminde oybirliğiyle kabul edilen tek mevzuat oldu.⁷⁹ Bunun ardından hükümet, kadına yönelik şiddetle ilgili ulusal mevzuat olan 6284 sayılı Kanun'un hazırlanması konusunda kadın gruplarıyla irtibata geçti. Bu yasanın 2012'de kabul edilmesi, İstanbul Sözleşmesi'nin gereklerinin Türk hukukunda yasalaşması yönünde atılan ilk önemli adım oldu.⁸⁰

Erdoğan ve hükümeti, İstanbul Sözleşmesi'ni onaylayıp 6284 sayılı Kanun'u kabul ettiği zamanlarda bile, kadın eşitliğinin önemini ve ayrımcılıkla mücadeleyi yükseltmekten çok uzaktı. 2011 yılında Erdoğan hükümeti, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nü kaldırarak kadınları etkileyen konuları Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlamış, dolayısıyla sorunun gerilemesine yol açmıştır. Kadınlara karşı ayrımcılık bir sosyal refah meselesi haline getirilerek, kadınlar "tam anlamıyla sivil özneler değil 'korunması' gereken nesnelere" olarak görülmüştür.⁸¹

Toplumsal cinsiyet eşitliğine karşı duruş, Erdoğan'ın ve AK Parti'nin kamu politikalarında yeni bir durum değil. Bu duruş, Türkiye'nin kadınlara ailenin bakıcısı rolünü biçen ve onları ulusun güvencesi yapan neo-liberal ekonomi politikalarında,⁸² kadınların işgücüne katılımındaki düşük büyüme seviyelerinde⁸³ ve örneğin, ulusal eğitim sisteminin

⁷⁸ Avrupa Konseyi, "About- Historical Background to the Istanbul Convention."

<https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/historical-background>; Council of Europe, "Ratification of the Istanbul Convention."

⁷⁹ "İstanbul Sözleşmesi 4 Partinin de Ortak Fikriydi: CHP milletvekili Aylin Nazlıaka'nın Açıklaması," *BIA News Center* (Temmuz 22, 2020), <https://bianet.org/kadintoplumsal-cinsiyet/227861-istanbul-sozlesmesi-4-partinin-de-ortak-fikriydi>.

⁸⁰ Kucukkalioglu, "Framing Gender-Based Violence in Turkey," 12; Association, "WAVE Violence against Women Country Report Turkey."

⁸¹ Kandiyoti, "Locating the politics of gender: Patriarchy, neo-liberal governance and violence in Turkey," 108; Alparlan Nas, "Familialization of women: Gender ideology in Turkey's public service advertisements," *Fe Dergi* 8, 1 (2016): 168-69., <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/937983>.

⁸² Ağustos 2017'de Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu'nun hazırladığı "İş Dünyasında Kadın" raporuna göre, önceki yıla göre 1,2 milyon daha fazla kadın işgücünden ayrıldı. Bu ayrılıkların en önemli sebebi ise "çocuk ya da ya da yaşlı bakmasını bekleyen toplumsal cinsiyet rolleri" oldu. Bir Adım İleri, İki Adım Geri'ye göre, "Hükümetin eşitlik politikalarını güçlendirmesi beklenen bir dönemde, bu gerileme kadınları giderek daha fazla ev yaşamına hapsedme ve toplumdaki koparmak için yapılmış kasıtlı bir çabadır." Ürün Güner, "One Step Forward, Two Steps Back: Gender Equality in Turkey," *TPQ (Turkish Policy Quarterly)* (Eylül 24, 2017), <http://turkishpolicy.com/article/872/one-step-forward-two-steps-back-gender-equality-in-turkey>;

Alev Özkazanç, "Gender and authoritarian populism in Turkey: the two phases of AKP rule," *openDemocracy* (Şubat 3, 2020), <https://www.opendemocracy.net/en/rethinking-populism/gender-and-authoritarian-populism-turkey-two-phases-akp-rule/>.⁸³ Ekonomist Gedikli'ye göre, Türkiye'deki istihdam oranları dünyadaki en büyük toplumsal cinsiyete dayalı istihdam açıklarından birisini göstermektedir. 2018 yılı resmi istihdam raporlarına göre, kadın istihdamı %32,9 iken erkek istihdamı

%70,9'dur. 2018 yılında Türkiye'de kadınların istihdam oranının %32,6 ile 1990 yılından sadece %3 yükseldi. 1990'dan 2000'lerin başına kadarki kadınların istihdam oranlarına bakıldığında, 2000'lerin başında yaklaşık %20'ye düştüğü görülüyor. 2015 yılından sonra bu oranlarda, 2018'de %32,9'a ulaşarak hafif bir gelişme görülmüştür.

Cigdem Gedikli, "Occupational Gender Segregation in Turkey: The Vertical and Horizontal Dimensions," *Journal of Family and Economic Issues* 41 (2020), <https://link.springer.com/article/10.1007/s10834-019-09656-w>. Türk İstatistik Kurumu'nun "İstatistiklerle Kadın 2018" başlıklı raporuna göre, Türkiye'de 15 ve daha yukarı yaştaki istihdam edilen kadınların oranı %28,9 ile erkeklerin yarısından az oldu.

müfredatından cinsiyet eşitliğini kaldıran muhafazakâr bir dini ideolojinin eğitimde artan uygulamalarda açıkça görülmektedir.⁸⁴ Ayrıca, Erdoğan'ın her Türk kadınının topluma karşı üç çocuk sahibi olma yükümlülüğünü yüklenme hedefini kolaylaştırmak için sağlık sistemini manipüle etmesinden görülebilir.⁸⁵ Doğum kontrolü ve aile planlaması ile ilgili bilgiler herkes için elde edilebilir değildir.⁸⁶ Ayrıca, kadının talebi üzerine hamileliğin onuncu haftasının sonuna kadar yasal olsa da kürtaj yaptırmak neredeyse imkansız hale getirildi.⁸⁷ Kadın haklarına karşı sürdürülen bu düşmanlık, İstanbul Sözleşmesi'ni destekleyen STK'ların danışma ve finansmandan mahrum edilmesiyle de kendini göstermektedir.⁸⁸

Belki de Erdoğan'ın ve AKP'nin kadınlara yönelik tutumunun gerekçesini gösteren en açık ifadesi, Erdoğan'ın "toplumsal cinsiyet eşitliği" yerine "toplumsal cinsiyet adaleti" nitelemesini kullanmasıdır.⁸⁹

%65,6."Official figures show gender inequality in Turkey's labor force," *Hurriyet Daily News* (Mart 8, 2019), <https://www.hurriyetdailynews.com/official-figures-show-gender-inequality-in-turkeys-labor-force-128345>.

⁸⁴ Funda Karapehlivan, "Constructing a "New Turkey" through Education " *Heinrich-Boll-Stiftung* (Ekim 1, 2019), <https://tr.boell.org/en/2019/10/01/constructing-new-turkey-through-education>; Ayşe Durakbaşa and Funda Karapehlivan, "Progress and Pitfalls in Women's Education in Turkey (1839-2017)," *Encounters in Theory and History of Education*

19 (2018), <https://ojs.library.queensu.ca/index.php/encounters/article/view/11915>; Batuhan Aydagül, "Turkey's Progress on Gender Equality in Education Rests on Gender Politics," *Turkish Policy Quarterly* (Haziran 26, 2019), <http://turkishpolicy.com/article/956/turkeys-progress-on-gender-equality-in-education-rests-on-gender-politics>; Özkazanç, "Gender and authoritarian populism in Turkey: the two phases of AKP rule."

⁸⁵ Erdoğan her kadının görevinin en az üç çocuk yapmak olduğunu duyurdu. Stuart Williams, "Have 'at least 3 kids', Erdogan tells Turkish women," *Business Insider*, Haziran 6, 2016

<https://www.businessinsider.com/afp-have-at-least-3-kids-erdogan-tells-turkish-women-2016-6>. 2013 yılındaki bir düğünde, Erdoğan ülkenin çocuk ihtiyacına dair düşüncelerini açıkladı: "Bir (çocuk) iflastır. Milletin iflastır. İki yerinde saymaktır. Üç ise bizi ileriye taşır. Bu yüzden dört ya da beş çocuğa ihtiyacımız var. Gul Tuysuz, "7 times Turkish President 'mansplained' womanhood," *CNN*, Haziran 19, 2016,

<https://www.cnn.com/2016/06/09/europe/erdogan-turkey-mansplained-womanhood/index.html>; Özlem Altıok, "Reproducing the Nation," *Contexts* (Mayıs 20, 2013), <https://contexts.org/articles/reproducing-the-nation/>.

⁸⁶ Erdoğan gebeliği önlemenin "ihamet" olduğunu ve "hiçbir Müslüman ailenin" doğum kontrolü ya da aile planlamayı aklından geçirmemesi gerektiğini açıkladı. "Turkey's Erdogan says women who reject motherhood 'incomplete'," *BBC News*, Haziran 5, 2016, <https://www.bbc.com/news/world-europe-36456878>; "Non-emergency abortion in Turkey: free in theory, banned in practice," *Ahwal* (Ocak 14, 2019), <https://ahwalnews.com/women/non-emergency-abortion-turkey-free-theory-banned-practice>; Ayşe Dayı, "Neoliberal Health Restructuring, Neoconservatism and the Limits of Law: Erosion of Reproductive Rights in Turkey," *Health and Human Rights Journal* 21, no. 2 (Aralık 9, 2019), https://www.researchgate.net/publication/338264104_Neoliberal_Health_Restructuring_Neoconservatism_and_the_Limits_of_Law_Erosion_of_Reproductive_Rights_in_Turkey.

⁸⁷ Erdoğan'a göre, kürtaj "cinayettir" ve "Türkiye'nin ekonomisinin büyümesine karşı ve Türkiye'yi dünya sahnesinden silmeye yönelik gizli bir komplodur.1 Dayı, "Neoliberal Health Restructuring, Neoconservatism and the Limits of Law: Erosion of Reproductive Rights in Turkey." "Turkey's women face dangerous conditions to obtain legal abortion", *DW*, Ocak 27, 2019, <https://www.dw.com/en/turkeys-women-face-dangerous-conditions-to-obtain-legal-abortion/a-47257680>.

⁸⁸Bir avukat olan Funda Ekin şöyle konuştu: "2015'ten sonra, (AKP hükümetiyle olan) zaten kısıtlı olan iş birliğimiz tamamen kesildi. Muhafız olarak görülen insanlar dışarıda bırakıldı. O yıldan itibaren, kadın hakları aktivistlerini önemli meseleler üzerinde çalışmaya davet etmediler." "Violence against women, Turkey's new normal," *The Arab Weekly* (Ocak 3, 2020), <https://theArabweekly.com/violence-against-women-turkeys-new-normal>. 2018 yılında yayınlanan incelemesinde GREVIO, İstanbul Sözleşmesi'nin ve onun uygulayıcısı olan mevzuatın formüle edilmesinde rol alan kadın hakları gruplarının dışlandığı tasdik etti. Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO), *Baseline Evaluation Report Turkey* (2018), 29-31., <https://rm.coe.int/eng-grevio-report-turquie/16808e5283>.

⁸⁹ Aybars, Copeland, and Tsarouhas, "Europeanization without substance? EU-Turkey relations and gender equality in employment."; Nas, "Familialization of women: Gender ideology in Turkey's public service advertisements," 171.

Bu durumda adalet Türk milli geleneklerinin ve kimliğinin yansıması olarak şekillenmiştir. Bu yaklaşım, kadının öncelikli rolünün çocuk yapmak ve çocuklara diğer aile üyelerine bakmak olduğu inancıyla, tamamlayıcı ama asla eşit olmayan bir biyolojik cinsiyet kavramına bağlıdır.⁹⁰ Bu kavram toplumsal cinsiyet eşitliğiyle taban tabana zıttır, ki toplumsal cinsiyet eşitliği Türkiye'nin kültürel kimliğini hiçe sayanlar tarafından dayatılan Batılı bir fikir olarak tanımlanmaktadır.⁹¹

2014'te gerçekleşen İlk Uluslararası Kadın ve Adalet Zirvesi'nde Erdoğan izleyicilere kadınlara ve erkeklere eşitmiş gibi davranılmayacağını "çünkü bunun doğanın yasalarına aykırı olduğunu..." söyledi. Ardından şöyle devam etti: "Karakterleri, alışkanlıkları ve fizikleri farklıdır...bebeğini emziren anneyi bir erkekle aynı kefeye koyamazsınız."⁹² Ayrıca şunları ifade etti: "Bizim dinimiz kadına bir makam vermiş, annelik makamı... Bazı insanlar bunu anlayabiliyor, diğerleri anlayamıyor. Bunu feministlere anlatamazsınız çünkü onlar anneliği reddediyor."⁹³ Erdoğan'a göre, toplumsal cinsiyet eşitliği yerine, cinsiyet adaleti gereklidir çünkü kadınlar Batı'da "eşitlik adı altında" "her tür sömürüye" açıktır.⁹⁴

Toplumsal cinsiyet eşitliğine karşı duruşu, hükümetin kadın haklarını aşındırmaya yönelik yasalarında,⁹⁵ kadına karşı şiddetle ilgili yasaların uygulanamamasında,⁹⁶ kadın cinayetlerindeki korkutucu artışta,⁹⁷ kadınlara karşı sözde kanunsuz şiddette,⁹⁸

⁹⁰ Kucukkalioglu, "Framing Gender-Based Violence in Turkey.," "Motherhood should be women's priority: Turkish President Erdogan," *DW* (Kasım 24, 2014), <https://www.dw.com/en/motherhood-should-be-womens-priority-turkish-president-erdogan/a-18083263>; "Recep Tayyip Erdoğan: 'Women Not Equal to Men'.," "Turkey President Erdogan: Women Are Not Equal to Men," *BBC News* (Kasım 24, 2014), <https://www.bbc.com/news/world-europe-30183711>; Ben Cohen, "Turkey's Islamist President Erdogan Attacks Women's Rights Activists as 'Enemy of the Nation'," Mart 11, 2019, <https://www.algemeiner.com/2019/03/11/turkeys-islamist-president-erdogan-attacks-womens-rights-activists-as-enemy-of-the-nation/>.

⁹¹ "Turkey's Erdogan says men and women should race 100 metres to see if they are equal," *Ahval News* (Kasım 28, 2018), Kasım 28, 2018, <https://ahvalnews.com/women/turkeys-erdogan-says-men-and-women-should-race-100-metres-see-if-they-are-equal>; "Gender Justice the 'Turkish' Way: Anti-Gender Politics in the Land of AKP," Interview with Alev Özkazanç, visiting Scholar at the University of Oxford with the research project on anti-gender movements and gender violence in Europe and Turkey, *Euromed Rights* (Mart 5, 2020), <https://euromedrights.org/publication/gender-justice-the-turkish-way-anti-gender-politics-in-the-land-of-akp/>.

⁹² "Recep Tayyip Erdoğan: 'Women Not Equal to Men'.," "Turkish President Erdoğan says gender equality 'against nature'," *Hurriyet Daily News* (Kasım 24, 2014), <https://www.hurriyetaidailynews.com/turkish-president-erdogan-says-gender-equality-against-nature-74726>.

⁹³ "Recep Tayyip Erdoğan: 'Kadınlar Erkeklerle Eşit Değildir'.," "Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan toplumsal cinsiyet eşitliğinin 'doğaya aykırı' olduğunu söyledi."

⁹⁴ "President Erdoğan Addresses 5th International Women's Conference," *Presidency of the Republic of Turkey Website* (Mart 7, 2016), <https://www.tccb.gov.tr/en/news/542/40058/president-erdogan-addresses-5th-international-womens-conference>; "Gender Justice the 'Turkish' Way: Anti-Gender Politics in the Land of AKP."

⁹⁵ Bkz. Kadın Haklarına Karşı Kanun Teklifleri Bölüm II.B.

⁹⁶ Bkz. Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Yasalarının Uygulanamaması Bölüm II.C.

⁹⁷ "Number of Women Killed in Turkey Continues to Rise-NPR," *Ahval News* (Eylül 16, 2019), <https://ahvalnews.com/femicides/number-women-killed-turkey-continues-rise-npr>; Beril Eski, "Turkey femicides are rising — with Erdogan poised to make the violence worse," *NBC News Website* (Ağustos 14, 2020), <https://www.nbcnews.com/think/opinion/turkey-femicides-are-rising-erdogan-poised-make-violence-worse-nca1236682>.

⁹⁸ Sarioglu, "Vigilante Violence against Women in Turkey: A Sociological Analysis/Turkiyede Kadına Yönelik Vigilantist Şiddet: Sosyolojik Bir İnceleme." Bkz. Vigilantist Şiddeti Bölüm II.E

kadın haklarını savunan STK'larına karşı yapılan tacizlerde,⁹⁹ en son da hükümetin İstanbul Sözleşmesi'ni reddetmesinde kendini gösteriyor.¹⁰⁰

B. KADIN HAKLARI KARŞITI KANUN TEKLİFLERİ

Türkiye'deki kadın hakları karşıtı kanun tekliflerinden en ünlüsü, muhtemelen "tecavüzcünle evlen" olarak bilinen tekliftir. Bu teklifin şartları İstanbul Sözleşmesi'ne tamamen aykırıdır.¹⁰¹ Son yenilemede, Ceza Yasası'nın 103. maddesi, aşağıdaki durumlarda belirli cinsel suçlardan hüküm giyenlerin serbest bırakılmalarını kabul edecek şekilde değiştirilecektir: (1) hüküm giymiş cinsel suçlular ile mağdur arasındaki yaş farkı 15'ten az ise; (2) mağdur olay anında en az 13 yaşındaysa; (3) suç duyurusunda bulunulmamışsa ve; (4) fail ve mağdur evlenirse (yasal evlilik yaşının altında olsa bile).¹⁰² Türkiye'de yasal evlenme yaşı 18 olmasına rağmen bu teklif, 13 yaşından itibaren kız çocuklarıyla evliliğe izin veren sözde "imam" nikahına izin vermeyi öngörüyor. Buna göre aranacak koşul, "eşlerin" arasındaki yaşın 15'ten büyük olmamasıdır (örneğin, 28 yaşında bir erkek, 13 yaşında bir kızla evlenebilir). Türkiye'de bazı aileler, namuslarını korumak için kızlarının tecavüzcüleriyle evlenmesine "razı olabilir."¹⁰³ Teklif edilen değişiklik, failin çocukla evlenmesine izin vererek aslında reşit olmayanlara tecavüzü ve çocuk evliliğini yasallaştıracak ve çocuğun mağduriyetinin devamına yol açacaktır.¹⁰⁴

Birçok BM kuruluşu, "Çocuklara yönelik her türlü cinsel şiddetin uygun şekilde cezalandırılması gereken suçlar"¹⁰⁵ olduğunu vurgulayarak önceki af tekliflerine karşı çıkmıştı.

⁹⁹ Bkz Kadın Hakları Savunucusu STK'lara Karşı Taciz ve Dışlama Bölüm III; İstanbul Sözleşmesi'ne Muhalefet

¹⁰⁰ Bkz Kadın Hakları Savunucusu STK'lara Karşı Taciz ve Dışlama Bölüm III; İstanbul Sözleşmesi'ne Muhalefet

¹⁰¹ "Turkish women's rights activists concerned about proposed 'amnesty for child abusers,'" *Arab Weekly* (Şubat 9, 2020), <https://the arabweekly.com/turkish-womens-rights-activists-concerned-about-proposed-amnesty-child-abusers>.

¹⁰² Rebekah Evans, "Turkey wants to introduce law allowing rapists to marry their victims to avoid prosecution," *EXPRESS*, Ocak 23, 2020, <https://www.express.co.uk/news/world/1232560/turkey-news-women-rape-marriage-law-marry-your-rapist-latest-bill>; Kate Dannies, "Turkey's 'marry your rapist' bill is part of a disturbing global pattern," *The Washington Post*, January 29, 2020, <https://www.washingtonpost.com/opinions/2020/01/29/turkeys-marry-your-rapist-bill-is-part-disturbing-global-pattern/>; Sarah Tor, "Turkey's 'marry your rapist' law has taken women's rights right back to the 1950s," *Independent*, Ocak 23, 2020, <https://www.independent.co.uk/voices/turkey-marry-your-rapist-bill-law-statutory-rape-a9298906.html>. Tecavüzcünle evlen kanun teklifi ilk 2016'da duyuruldu ve veto edildi. 2020 yılının başındaysa henüz resmi olarak hayata geçirilmemiş yeni bir versiyonu tanıtıldı. Uzey Bulut, "Turkey: Women's Rights Abuses Widespread and Systematic," *Gatestone Institute, International Policy Council* (Mart 21, 2019), <https://www.gatestoneinstitute.org/13911/turkey-women-rights-abuse>.

¹⁰³ "Feminist Meeting on the Istanbul Convention," (Online: Women's Platform for Equality, Ekim 15, 2020); Evans, "Turkey wants to introduce law allowing rapists to marry their victims to avoid prosecution."; Dannies, "Turkey's 'marry your rapist' bill is part of a disturbing global pattern."; Tor, "Turkey's 'marry your rapist' law has taken women's rights right back to the 1950s."¹⁰⁴ TCK-103 Women's Platform Against Child Sexual Abuse Amnesty, "Women's organizations in Turkey say 'no' to amnesty for perpetrators of sexual abuse of children and to child marriage," *Women's Platform Against Amnesty for Child Sexual Abusers Press Release* (Temmuz 6, 2020), https://www.tck103kadinplatformu.net/wp-content/uploads/2020/07/tcp103_20200706_press_release.pdf.

¹⁰⁵ UNFPA UNICEF, UN Women, UNDP, "Joint UNICEF, UNFPA, UN Women and UNDP Statement on Turkey's Draft Bill on Sexual Abuse against Children," *Press Release* (Kasım 21, 2016), <https://www.unfpa.org/press/joint-unicef-unfpa-un-women-and->

Kadına yönelik şiddet raportörü, bahsi geçen affın Türkiye'nin uluslararası anlaşmalardan doğan yükümlülüklerine aykırı olacağını ve "kültürün" zorla ve çocuk yaşta evlilik için bir gerekçe olamayacağını ifade etti.¹⁰⁶ 2016 yılında 300'den fazla kuruluş bir araya gelerek TCK-103 Çocuk Cinsel İstismarına Affa Karşı Kadın Platformu'nu oluşturdu. O zamandan beri, en son 2020'de yapılan gibi bu teklifin benzerlerine karşı savaşıyorlar.¹⁰⁷

Teklif edilen diğer değişiklikler ise kadınların boşanma hakkını sınırlar niteliktedir. AK Parti'nin müttefiki olan Milliyetçi Hareket Partisi, nafaka ödemelerini beş yıla sınırlayan bir yasa teklifinde bulundu. Kadınları nafaka haklarından mahrum etmek, onların boşanma kabiliyetlerini ciddi şekilde sınırlayacaktır.¹⁰⁸ Bunlar dışında, örneğin, boşanma davalarında din alimlerinin ara bulucu olarak katılımı gibi teklifler de vardır.¹⁰⁹

C. KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELE YASALARININ UYGULANAMAMASI

Türkiye İnsan Hakları Derneği Kadın Komitesi'ne göre, ilgili yasaların uygulanmasına karşı olan kurumsal direnç, kadınların hala şiddete maruz kalmalarının başlıca nedenlerinden biridir.¹¹⁰ Diğer kurumlarsa hem İstanbul Sözleşmesi'nin hem de kadına yönelik şiddetle ilgili 6284 sayılı Kanun'un göz ardı edildiğini gözlemlemektedir.¹¹¹ İnsan Hakları Derneği Merkez Kadın Komitesinden bir sekreter, hükümeti şöyle anlattı:

Kadını bir birey olarak görmüyorlar, aileyi ön plana koyuyorlar. Dolayısıyla, erkekler cezalandırılmıyor ve Erdoğan hükümetinin desteklediği erkek egemen hukuk sisteminin, kadına şiddet uygulayan erkek failere verdiği indirimli cezalar adil olmaktan oldukça uzak. Bu durum sonucunda yaratılan ortamda, kadınlar korumasız kalırken erkekler işledikleri suçlar karşısında cezasız bırakılıyor. Kadın cinayetlerindeki artışın arkasındaki asıl sebep de budur.¹¹²

A UN Special undp-statement-turkeys-draft-bill-sexual-abuse-against; Erturk, "A move to set free child sex abusers: in the name of "our culture"."

¹⁰⁶ Erturk, "A move to set free child sex abusers: in the name of "our culture"."; UN Special Rapporteur on violence against women Yakin Ertürk, Short Intersections between culture and violence against women

¹⁰⁷ TCK-103 Women's Platform Against Child Sexual Abuse Amnesty, "Women's organisations in Turkey say "no" to amnesty for perpetrators of sexual abuse of children and to child marriage." Son kanun teklifine karşı 72 sayfalık bir rapor hazırladılar.

¹⁰⁸ Altay, "Fighting for gender equality: The Istanbul Convention."

¹⁰⁹ Kareem Shaheen and Gokce Saracoglu, "Turkish marriage law a blow to women's rights, say activists," *The Guardian* (Kasım 14, 2017), <https://www.theguardian.com/world/2017/nov/14/turkish-marriage-law-a-blow-to-womens-rights-say-activists>.

¹¹⁰ Lepasca, "Can Turkey curb violence against women and put more women to work?."

¹¹¹ "IHD: The State Should Abandon the Policy of Impunity for Violence Against Women."

¹¹² Hamdi Firat Buyuk, "Women Face Rising Violence in Male-Dominated Turkey," *Balkan Insight* (Eylül 2, 2019), <https://balkaninsight.com/2019/09/02/women-face-rising-violence-in-male-dominated-turkey/>; Christina Asquith, "Turkish Men Get Away With Murder," *The New York Times (Opinion)* (Şubat 23, 2015), <https://www.nytimes.com/2015/02/24/opinion/ozgecan-aslan-and-violence-against-women-in-turkey.html>.

Bir Türk avukat, "Şiddet gördükleri için polise giden kadınlar, 'şikayetçi olursanız sadece kocanızı kızdırırsınız' cevabını alıyorlar."¹¹³ şeklinde konuştu. Hâkimlerse, pişman görünme, mahkemeye kravatlı gelme, düzenli olarak dua etme veya "haksız tahrik" mazereti gibi "iyi" halleri sebebiyle erkeklere verilen cezalarda indirim yapıyor ve bu da erkeklerin hafif cezalar almasına yol açıyor.¹¹⁴

D. KADIN CİNAYETLERİ

Kadın cinayetleri hem vahşiliği hem de sıklığı açısından Türkiye'de giderek yükselen bir problemdir. Ancak Türkiye'de kadın cinayetleri ve kadına yönelik şiddet vakalarında güvenilir rakamlar bulunmamaktadır. Bir avukat, Erdoğan hükümetinin kadına yönelik şiddetle ilgili güvenilir istatistikleri en son 2009 yılında tuttuğunu ifade etti.¹¹⁵ Hükümetin rakamlarına göre, 2003 ile 2010 yılları arasında kadın cinayetleri yüzde 1.400 arttı.¹¹⁶ Aynı avukat, bu durumla ilgili düşüncelerini şöyle aktardı: "Hükümet (kadına yönelik şiddet) sorununu görmezden geliyor çünkü onlar da suç ortağı. Politikacılar kadın ve erkeğin eşit olmadığı, kadınların Tanrı tarafından erkeğe bakması için gönderildiği gibi imalarda bulunuyorlar. Onların istediği erkek tarafından yönetilen, diğer aile üyelerinin ise erkeğe itaat ettiği bir aile."¹¹⁷

İngiltere'de günde bir kadın öldürülürken, Türkiye'de bu oran günde üç olarak bildiriliyor.¹¹⁸ Türk Jandarma Komutanlığı'nın 2008'den 2017'ye kadın cinayetleri raporunda, öldürülen kadın sayısında (2.487) 2013'ten sonra önemli bir artış olduğunun altı çizildi. Raporda, öldürülen kadınların yüzde 62'si kocaları, eski kocaları veya erkek arkadaşları, yüzde 28'i diğer akrabaları ve yüzde 10'unun sapıklar, komşular veya başkaları tarafından öldürüldüğü tespit edildi.¹¹⁹ Güvenilir sayıların bulunmaması nedeniyle birçok STK, kadın cinayetlerini ve kadınlara yönelik erkek şiddeti vakalarını duyurmaya çalışıyor ve değişim istiyor.¹²⁰ Örneğin, 2007 yılında dijital bir veri tabanı olan *Anıt Sayaç* oluşturulmuştur. Burada, toplumsal cinsiyete dayalı şiddete uğrayan kadın mağdurların isimlerini ve yıllara göre kadın cinayetleri nedeniyle ölen kadınların

¹¹³ "We Don't Want to Die': Women in Turkey Decry Rise in Violence and Killings," *National Public Radio, Morning Edition* (Eylül 15, 2019), <https://www.npr.org/2019/09/15/760135010/we-dont-want-to-die-women-in-turkey-decry-rise-in-violence-and-killings>.

¹¹⁴ Nicole Tung & Dalia Mortada, "In the Kingdom of Men Women in Turkey endure a culture of violence," *International Women's Media Platform* (Mayıs 28, 2018), <https://www.iwmf.org/reporting/in-the-kingdom-of-men-women-in-turkey-endure-a-culture-of-violence/>; Kandiyoti, "Locating the politics of gender: Patriarchy, neo-liberal governance and violence in Turkey." ¹¹⁵ Pinar Tremblay, "Turkey's rate of murdered women skyrockets," (Eylül 14, 2014), <https://www.al-monitor.com/originals/2014/09/turkeywomenmurder.html>.

¹¹⁶ Tremblay, "Turkey's rate of murdered women skyrockets."

¹¹⁷ "We Don't Want to Die': Women in Turkey Decry Rise in Violence and Killings."

¹¹⁸ Christine Amanpour, "Interview with Elif Shafak, Violence against women in Turkey a 'human rights crisis'," *CNN* (Mart 20, 2021), <https://edition.cnn.com/videos/tv/2021/03/19/amanpour-elif-shafak-turkey-domestic-violence-melek-ipek.cnn>.

¹¹⁹ Beril Eski, "The Murder of a Ballerina," *The New York Times* (Şubat 4, 2020), <https://www.nytimes.com/2020/02/04/opinion/turkey-women-murders.html>.

¹²⁰ See, e.g., "Male Violence Monitor," *bianet news (English)* (2021), <https://bianet.org/english/gender/134394-bianet-is-monitoring-male-violence>; "We Will Stop Femicide Platform (English)," *We Will Stop Femicide Website* (2021), <http://www.kadincinayetleriniidurduracagiz.net/for-english>; Anıt Sayaç, "Digital Monument for Women Dying from Violence (English)," *Anıt Sayaç (The Monument Counter) Website* (2021), <http://anitsayac.com/>; <https://memorializeturkey.com/en/memorial/the-monument-counter-a-digital-memorial-for-women-killed-by-violence/>.

sayısını kaydetmektedir.¹²¹ Dijital veri tabanındaki kayıtlara göre 2020 yılında 409 kadın cinayeti işlendi.¹²² Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu ve *Bianet* Erkek Şiddeti Çetelesi de kadın cinayetleri hakkında veri toplayıp paylaşmaktadır.¹²³

2015 yılında üniversite öğrencisi Özgecan Aslan'ın minibüsle evine giderken şoförün saldırısına uğramasıyla kadın cinayetleri ülke çapında gündem oldu.¹²⁴ Tecavüz etmeye ve dövme çalışan şoför, sonunda Özgecan'ı öldürdü.¹²⁵ Özgecan'ın ölümü bütün ülkeyi ayağa kaldırdı. İnsanlar siyahlar giyerek yas tuttular ve hükümete karşı kitlesel protestolar düzenlendi.¹²⁶ Şoför, sonunda cinayet işlemekten mahkûm edildi.¹²⁷ Bu olaydın ardından, Şule Çet (2018) ve Emine Bulut (2019) cinayetleri, ulusal ve uluslararası düzeyde büyük bir öfke dalgası yarattı ve bitmek bilmeyen kadın cinayetlerini protesto etmek için toplanma noktası oldu.

Mayıs 2018'de, başka bir üniversite öğrencisi olan 23 yaşındaki Şule Çet, zengin bir iş adamı ve ortağı tarafından cinsel saldırıya uğradı ve öldürüldü. Başlangıçta bu erkekler, Şule Çet'in Ankara'da bir binanın 20. katından kendini atarak intihar ettiğini iddia etti.¹²⁸ Duruşmada yapılan savunmasında, Çet'in bekaretiyle ilgili spekülasyonlarda bulundu ve asıl suçlunun alkol kullandığı için Çet olduğunu öne sürdü. Bir duruşmada, sanıklardan biri cinayetten Çet'in babasını sorumlu tuttuğu ve "keşke kızına sahip çıksaydın" ifadelerini kullandığı kaydedildi.¹²⁹ Mahkemenin dışında toplanan göstericiler, adalet çağrısında bulunan bir sosyal medya kampanyası başlattılar. #SuleCetCinAdalet etiketi, 4 Aralık 2019'da mahkemeden sanıkların mahkumiyetleri kararının çıkmasına kadar geçen 19 ayda yüz binlerce kez sosyal medyada paylaşıldı.¹³⁰

Bütün ülke, kadın cinayetinin etkisini Emine Bulut'un 10 yaşındaki kızında doğrudan gördü. 23 Ağustos 2019'da Kırıkkale'de bir kafede otururken eski kocası, kızlarının önünde Emine'nin boğazını kesti.¹³¹ Velayete ilişkin bir anlaşmazlığı tartışmak üzere kafede buluşmuşlardı.¹³² 38 yaşındaki Emine'nin ambulans beklerken kan kaybından öldüğü anlar çekilen bir videoda görüldü.

¹²¹ Anıt Savaş, "Digital Monument for Women Dying from Violence (English)." ¹²²

Anıt Savaş, "Digital Monument For Women Dying of Violence (in Turkey)." ¹²³ "Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu."; "Erkek Şiddeti Çetelesi."

¹²⁴ Asquith, "Turkish Men Get Away With Murder."

¹²⁵ Selin Girit, "Turkey rallies over murder of woman who 'resisted rape'," *BBC News* (Şubat 15, 2015), <https://www.bbc.com/news/world-europe-31476978>.

¹²⁶ Nil Köksal, "Özgecan Aslan's killing a 'breaking point' in Turkish fight to end violence against women," *CBC News* (Şubat 16, 2015), <https://www.cbc.ca/news/world/%C3%B6zgecan-aslan-s-killing-a-breaking-point-in-turkish-fight-to-end-violence-against-women-1.2958885>.

¹²⁷ "Killer of Turkish female student Özgecan Aslan shot dead in prison," *DW* (Nisan 11, 2016), <https://www.dw.com/en/killer-of-turkish-female-student-%C3%B6zgecan-aslan-shot-dead-in-prison/a-19179575>.

¹²⁸ Feministlere göre birçok kadının ölümü, intihar olarak bildirilerek aile üyeleri tarafından kadın cinayetlerinin üstü kapatılıyor. ¹²⁹ "Turkey jails businessmen in high-profile 'femicide' case," *Outlook: The News Scroll* (Aralık 4, 2019), <https://www.outlookindia.com/newscroll/turkey-jails-businessmen-in-highprofile-femicide-case/1677503>.

¹³⁰ Ayla Jean Yackley, "Womens' groups welcome conviction for student's murder," *Al-Monitor* (Aralık 5, 2019).

¹³¹ "Emine Bulut: Anger in Turkey over mother's murder," *BBC News* (Ağustos 23, 2019), <https://www.bbc.com/news/world-europe-49446389>.

¹³² "Emine Bulut: Anger in Turkey over mother's murder."

Videoda 10 yaşındaki kızının, "Anne lütfen ölme" diye yalvardığı duyuldu.¹³³ Ölümü kitlesel mitinglerin kıvılcımı oldu ve #Ölmekİstemiyoruz etiketi yaygın olarak her yerde paylaşıldı.¹³⁴

Yine de kadın cinayetleri endişe verici oranlarda devam ediyor. 8 Mart 2021'den önceki hafta sonu, basına yansıyan haberlere göre:

Cumartesi günü, başkent Ankara'da bir kadın dört çocuğunun gözleri önünde kocası tarafından bıçaklanarak öldürüldü. Aynı gün, 92 yaşındaki bir kadın, batıdaki bir şehir olan Aydın'da 23 yaşındaki komşusu tarafından tecavüze uğradıktan sonra öldürüldü. Kuzeydeki bir şehir olan Samsun'daysa, pazar günü bir başka kadın boşanmayı kabul etmeyen eski kocası tarafından sokak ortasında neredeyse dövülerek öldürülecekti. Kadın, ancak bazı vatandaşların araya girip polisi aramasıyla kurtarılabildi.¹³⁵

Türk medyası da kadın cinayetlerini ve kadına yönelik şiddet olaylarını ele alma biçimi sebebiyle eleştirildi. Etik Gazetecilik Ağı'ndan bir medya uzmanına göre, "Hem hükümet destekli hem de muhalif medya kuruluşları toplumsal cinsiyete dayalı şiddet haberlerinin etik dışı yapılmasından sorumludur. Mağdur odaklı, cinayeti mazur gösteren, melodramatik habercilik tarzları görüyoruz ve bunlar, suçludan çok çoğunlukla mağdur ve olayın alt metni hakkında bilgi veriyor. Dolayısıyla ne işlenen suçların bağlamını verebiliyor ne de ilişkideki kontrolün bir sonucu olduğunu gösterebiliyorlar."¹³⁶

E. KANUNSUZ ŞİDDET

Kadın cinayetlerinin yanısıra, kadınlara karşı "kanunsuz şiddet" olayları da 2016 yılından bu yana artmaktadır. Kanunsuz şiddeti, erkeklerin tanımadıkları kadınlara toplumsal cinsiyete dayalı ahlaki düzeni dayatmak için uygulanan erkek şiddetidir.¹³⁷ Esra Sarioğlu kanunsuz adalet olaylarını şöyle tanımlıyor: "Tamamı erkek yurttaşlardan oluşan kendinden menkul kanunsuzlar, Türkiye'de ahlak kurallarını çiğnediğini düşündükleri kadınlara ceza veriyorlar." Kadınların sadece şort giymek,¹³⁸ sigara içmek, kamusal alanda bacak bacak üstüne atmak, kamusal alanlarda sevgi gösterilerinde bulunmak ya da parklarda spor yapmak gibi gerekçelerle saldırıya uğradıklarını anlattı.¹³⁹ Örneğin, İzmir'de iki genç kadın, sokakta tacize uğradıkları için polisten yardım istedi.

¹³³ Kristina Jovanovski, "Protesters: Turkey Not Implementing Laws to Protect Women," *The Media Line*, Kasım 26, 2019, <https://themedialine.org/people/human-rights/protesters-turkey-not-implementing-laws-to-protect-women/>; "Emine Bulut: Anger in Turkey over mother's murder."

¹³⁴ Jovanovski, "Protesters: Turkey Not Implementing Laws to Protect Women."

¹³⁵ Hamdi Firat Buyuk, "Femicides and Violence Overshadow Women's Day Protests in Turkey," *Balkan Insight* (Mart 8, 2021), <https://balkaninsight.com/2021/03/08/femicides-and-violence-overshadow-womens-day-protests-in-turkey/>.

¹³⁶ "Women In Turkey Are Determined To Stop Femicide- Murders Of Women."

¹³⁷ Sarioğlu, "Vigilante Violence against Women in Turkey: A Sociological Analysis/Turkiyede Kadına Yönelik Vigilantist Şiddet: Sosyolojik Bir İnceleme."

¹³⁸ Türk hükümetinin üyeleri de "şort giyen kadınlara karşı sözlü tacizi teşvik ettikleri" için açıkça vigilantist şiddete katılıyorlar. "Women In Turkey Are Determined To Stop Femicide- Murders Of Women."

¹³⁹ Sarioğlu, "Vigilante Violence against Women in Turkey: A Sociological Analysis/Turkiyede Kadına Yönelik

Vigilantist Siddet: Sosyolojik Bir Inceleme."

Polis memurları, yardım etmek yerine genç kadınları kıyafetleri sebebiyle azarlayarak, şöyle dediler: "Bu kıyafetlerle siz daha fazlasını hak ediyorsunuz." Polislerden biriye bu iki kadını yumruklamaya başladı.¹⁴⁰ Bir başka örnekte, genç bir kadın teyzesi ve annesine teyzesi sigara içtiği için fiziksel saldırıda bulunan iki erkeğe müdahale etmeye çalıştı. Bunun üzerine, erkeklerden birisi genç kadının boynunda sigara söndürdü.¹⁴¹ Ayrıca, kamusal alanlarda kadın erkek karışık gruplar halinde alkol tüketenler, zaman zaman civardaki küçük işletme sahiplerinin tehditlerine maruz kalıyor. Ahlsız olarak algılanan kafeler ve sanat galerileri, örneğin, bir sanat sergisi sırasında alkol servisi yaptıkları için bile, tehlikede olabilir ya da işletmeleri dindar-milliyetçi gençler tarafından tehdit edilebilir.¹⁴²

Türk kadınları, kadın cinayetlerini protesto etmek için çeşitli yaratıcı yollar bulmuş olsalar da (bkz. Sivil Toplum Direnişi Bölüm III), bunlar şiddeti durdurmaya ya da failerin ceza indirimlerinden faydalanmalarını engellemeye yetmemiştir.

III. KADIN HAKLARI SAVUNUCUSU STK'LARA KARŞI TACİZ VE DIŞLAMA; İSTANBUL SÖZLEŞMESİ'NE MUHALEFET.

2021'den sonra, 6284 sayılı Kanun'un onaylanmasıyla, kadınları etkileyen politikalar konusunda kadın hakları örgütleriyle devlet arasında yapılan istişareler sona erdi.¹⁴³ 2012 yılındaysa, Erdoğan hükümeti, önde gelen muhafazakar kadın STK'sı (hükümetin örgütlediği bir STK) olan KADEM'i (*Kadın ve Demokrasi Derneği*) kurdu.¹⁴⁴ KADEM, ileri gelen muhafazakar isimler ve AK Parti kadın kolu tarafından örgütlenirken hükümet tarafından da finanse edildi.¹⁴⁵ Erdoğan'ın kızı Sümeyye Erdoğan da KADEM'in hem kurucularından biridir hem de derneğin başkan yardımcılığını yapmaktadır.¹⁴⁶ Bir makalede KADEM sadece "sözde" bağımsız olduğu ifade edilmektedir. Buna göre, KADEM ne sivil alanın genişletilmesine ne de demokratikleşmeye bir katkı sağlamaktadır.¹⁴⁷ Bunun yerine AK Parti liderleri tarafından Türk kadınının "ev içi

¹⁴⁰ Sarioglu, "Vigilante Violence against Women in Turkey: A Sociological Analysis/Turkiyede Kadına Yonelik Vigilantist Siddet: Sosyolojik Bir Inceleme."

¹⁴¹ Sarioglu, "Vigilante Violence against Women in Turkey: A Sociological Analysis/Turkiyede Kadına Yonelik Vigilantist Siddet: Sosyolojik Bir Inceleme."

¹⁴² Sarioglu, "Vigilante Violence against Women in Turkey: A Sociological Analysis/Turkiyede Kadına Yonelik Vigilantist Siddet: Sosyolojik Bir Inceleme."

¹⁴³ Kucukkalioglu, "Framing Gender-Based Violence in Turkey."; Goksel, "WAVE Violence against Women Country Report Turkey."; (GREVIO), *Baseline Evaluation Report Turkey*; "Feminist Meeting on the Istanbul Convention."

¹⁴⁴ Çağla Diner, "Gender Politics and GONGOs in Turkey," *Turkish Policy Quarterly* Kış 2018 (Mart 21, 2018), <http://turkishpolicy.com/article/898/gender-politics-and-gongos-in-turkey>; Ayşe Durakbaşa, "Feminism in Turkey," *Eurozine* (Temmuz 29, 2019), <https://www.eurozine.com/feminism-in-turkey/>.

¹⁴⁵ Durakbaşa, "Feminism in Turkey."; Diner, "Gender Politics and GONGOs in Turkey."

¹⁴⁶ Diner, "Gender Politics and GONGOs in Turkey."

¹⁴⁷ Diner, "Gender Politics and GONGOs in Turkey." Ancak, KADEM İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmeye karşı çıkarak Sözleşmeyi savundu. "KADEM internet sitesi," (Nisan 8, 2020). <https://kadem.org.tr/en/istanbul-convention-implementations-and->

içi sorumluluklarını kendi bireyselliğini yok saymak pahasına, özveriyle yerine getirmeye istekli olan eş ve anne" imajını geliştirmektedirler.¹⁴⁸ KADEM'in kurucu üyelerinden birine göre, KADEM Türkiye'deki kadın hareketindeki tekeli kıracak ve Türkiye'de kadınların ihtiyaçlarını karşılayan tek kurum olacaktır.¹⁴⁹

Erdoğan hükümetinin kadın hakları STK'larını dışlamaya yönelik ilk kamusal çabalarından birisi, Erdoğan hükümetinin İstanbul Sözleşmesi'nin ilk GREVIO komitesine için bir Türk "uzmanı" aday gösterme sürecini yönlendirmesiyle 2014 yılında gerçekleşti.¹⁵⁰ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 88 kadın grubundan oluşan ve 6284 sayılı Kanun'un yapıma sürecinde etkin rol oynayan Kadın Platformu'nu adaylık sürecinin dışına atmaya çalıştı. Fakat sonunda Bakanlık yumuşayarak ilk toplantıya katılmalarına izin verdi. Toplantıda Bakanlık, Platform'un önerilerini görmezden gelerek sadece üç STK'nın adaylık süreci için kurulan komiteye seçilmesinde ısrarcı oldu.¹⁵¹ Platform üyelerinin durumu protesto ederek toplantıyı terk ettiği sırada Bakanlık, "ev içi şiddetle mücadelede doğrudan deneyimi ya da uzmanlığı olmayan"¹⁵² üç STK'yı aday gösterdi. Bunlardan ikisinin hükümetin örgütlendiği STK olduğu aşıkardı.¹⁵³

Platform, Türkiye'nin adayının İstanbul Sözleşmesi'nin 66. Maddesinde ortaya koyulmuş olan şartları karşılaması ve adayın kadına yönelik şiddet, insan hakları, toplumsal cinsiyet eşitliği, mağdurlara yardım ve mağdurların korunması ile ilgili uzman statüsünü gösterecek niteliklere sahip olması ve adayın seçiminin şeffaf ve rekabete açık olmasını talepleriyle ısrarcı oldu.¹⁵⁴ Bu ısrarla sonucunda, hükümet Dr. Ferida Acar'ı aday olarak atama kararı aldı.¹⁵⁵

grevio-process-workshop/; "Conservative Turkish women's group defies critics to support Istanbul Convention," *Ahval News* (Ağustos. 2, 2020), <https://ahvalnews.com/kadem/conservative-turkish-womens-group-defies-critics-support-istanbul-convention>.¹⁴⁸ Diner, "Gender Politics and GONGOs in Turkey."

¹⁴⁹ Durakbaşa, "Feminism in Turkey."

¹⁵⁰ "Feminist Meeting on the Istanbul Convention."

¹⁵¹ Özlem Altıok and Bihter Somersan, "Building "a new Turkey": gender politics and the future of democracy," *OpenDemocracy* (Mart 3, 2015), <https://www.opendemocracy.net/en/5050/building-new-turkey-gender-politics-and-future-of-democracy/>.¹⁵² Somersan, "Building "a new Turkey": gender politics and the future of democracy."

¹⁵³ Somersan, "Building "a new Turkey": gender politics and the future of democracy." "The two GONGOs were KADEM, which was newly formed at that time, and Women Healthcare Professionals Solidarity Association of which Prime Minister Davutoğlu's wife was "honorary president."

¹⁵⁴ Madde 66, Avrupa Konseyi, "Avrupa Konseyi Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetle Mücadele ve Bunların Önlenmesine Dair Anlaşma (İstanbul Sözleşmesi): Sorular ve cevaplar." <https://rm.coe.int/istanbul-convention-questions-and-answers/16808f0b80>; "Feminist Meeting on the Istanbul Convention." Kural 10, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, "Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddete Karşı Eylem Uzman Grubu üyelerinin seçim usulüne ilişkin kurallar üzerine alınan Karar CM/Res(2014)4 (GREVIO," (Kasım 19, 2014), https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805c4ba0. " Her Taraf Devlet, en nitelikli kişilerin aday gösterilmesini sağlamak için GREVIO adaylarının seçilmesinde şeffaf ve rekabete açık bir ulusal seçim usulü oluşturacaktır."

Gul Tuysuz, "Turkish women rally against domestic violence as ruling party contemplates leaving key rights treaty," *CNN*

(Ağustos 5, 2020), <https://www.cnn.com/2020/08/05/europe/turkey-gender-protests-istanbul-convention-intl/index.html>.¹⁵⁵

O zamandan beri, feminist olarak görünen kadınlar şeytanlaştırıldı. Erdoğan, feministlerin "dinimizle de medeniyetimizle de hiçbir ilişkisi bulunmayan,"¹⁵⁶ "marjinal kadınlar,"¹⁵⁷ olduklarını, anne olmadıklarını,¹⁵⁸ dolayısıyla "milletin düşmanları" olduklarını iddia etti.¹⁵⁹ Özellikle her yıl yapılan Dünya Kadınlar Günü yürüyüşleri olmak üzere tüm kadın yürüyüşleri giderek daha çok kısıtlanırken, verilen izinler iptal edildi ve polis toplanan kadınlara karşı biber gazı kullandı.¹⁶⁰ Bazı kadın STK'ları kararnamelerle kapatıldı ya da para cezalarına çarptırıldı.¹⁶¹

2019'da, muhafazakâr ve radikal dinciler İstanbul Sözleşmesi'ne karşı toplumsal muhalefet yaratmaya başladılar.¹⁶² ABD Hristiyan sağın, Rus vekillerinin ya da diğer aşırı sağcı güçlerin Sözleşmeye karşıtlığı körüklemeye asıl rolü oynadığı Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin aksine, Türkiye'de bu karşıtlık Türk kültürünün otoriter ve ataerkil bir yorumuna dayanmaktadır. Bu aslında geleneksel dini değerlerin ve AB'ye duyulan kızgınlık ve güvensizlik duygularının bir versiyonudur.

Mayıs 2020'de, aşırı muhafazakâr *Yeni Akit* gazetesinde çalışan gazetecilerden ve Türkiye Düşünce Platformu olarak bilinen, eski AK Parti'li kanun koyuculardan oluşan radikal dinci bir grup, Erdoğan'a İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmeyi şiddetle tavsiye ettikleri bir rapor sundu. Raporda, sözleşmenin toplumun dini, sosyal ve kültürel kodlarına zarar verdiği ve aile kurumunu zayıflattığı iddia edildi.¹⁶³ Bu grup, ayrıca, bu sözleşme yüzünden kadınların daha maskülen, erkeklerinse daha feminenleştiğini ifade ederek,

"Feminist Meeting on the Istanbul Convention."; Somersan, "Building "a new Turkey": gender politics and the future of democracy."

¹⁵⁶ Deniz Kandiyoti, "The gender wars in Turkey: a litmus test of democracy?," *openDemocracy* (Mart 30, 2015), <https://www.opendemocracy.net/en/5050/gender-wars-in-turkey-litmus-test-of-democracy/>.

¹⁵⁷ "Erdoğan anneliği reddeden kadınların 'eksik' olduğunu söyledi."

¹⁵⁸ "Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan: Kadınlarla Erkekler Eşit Değildir."; "Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan: Kadınlarla Erkekler Eşit Değildir."

¹⁵⁹ Cohen, "Türkiye'nin İslamcı Cumhurbaşkanı Erdoğan Kadın Hakları Aktivistlerine 'Millet Düşmanları' Diyerek Saldırıyor."

¹⁶⁰ "Turkey bans Istanbul International Women's Day rally for second year," *The New Arab (UK)* (Mart 8, 2020), <https://english.alaraby.co.uk/english/news/2020/3/8/turkey-bans-international-womens-day-rally-in-istanbul>; Jovanovski, "Protesters: Turkey Not Implementing Laws to Protect Women."; "Erdogan accuses women's march of disrespecting Islam," *Reuters*, Mart 10, 2019, <https://www.reuters.com/article/us-womens-day-turkey-erdogan/erdogan-accuses-womens-march-of-disrespecting-islam-idUSKBN1QR0JT>; Cohen, "Turkey's Islamist President Erdogan Attacks Women's Rights Activists as 'Enemy of the Nation'."; Bulut, "Turkey: Women's Rights Abuses Widespread and Systematic."; Alev Özkazanç, "The new episode of anti-gender politics in Turkey," *Engenderings, LSE (London School of Economics) Blogs* (Mayıs 20, 2019), <https://blogs.lse.ac.uk/gender/2019/05/20/new-episode-anti-gender-turkey/>; "International Women's Day: Clashes, Coronavirus And Women Prepare To Strike," *NPR* (Mart 8, 2020), <https://www.npr.org/2020/03/08/813477367/international-womens-day-2020-clashes-coronavirus-and-women-prepare-to-strike>.

¹⁶¹ "Turkey: Women's Rights Defenders in the Crosshairs," *Federation of International Human Rights* (Aralık 12, 2019), <https://www.fidh.org/en/issues/human-rights-defenders/turkey-women-s-rights-defenders-in-the-crosshairs>.

¹⁶² Bkz. örneğin, Dicle Eşiyok, "Turkish Islamists say laws protecting women threaten the family," *Ahval News* (Temmuz 15, 2019), <https://ahvalnews.com/domestic-violence/turkish-islamists-say-laws-protecting-women-threaten-family>; Altay, "Fighting for gender equality: The Istanbul Convention."

¹⁶³ "Islamist platform to no longer submit advisory report to gov't on Istanbul Convention amid public reaction," *duvaR. English* (Ağustos 4, 2020), <https://www.duvarenglish.com/women/2020/08/04/islamist-platform-says-it-will-no-longer-submit-advisory-report-to-govt-on-istanbul-convention-amid-public-reaction>.

İstanbul Sözleşmesi'nin toplumsal cinsiyeti ortadan kaldırmaya çalıştığı gibi yanlış bir düşünceyi ortaya koydular.¹⁶⁴

Haziran 2020'de, Cumhurbaşkanı Erdoğan İstanbul Sözleşmesi'ne bağlılığın "iptal" edilebilir olduğunu dile getirdi.¹⁶⁵ Bu ifadeler, radikal dinci ve milliyetçi grupların Sözleşme'ye olan eleştirilerini artırdı. Bu eleştirilerde, İstanbul Sözleşmesi'nin Batılı emperyalist güçlerin Türk toplumunu kontrol etme aracı olduğu, Türk geleneksel aile yapısını yok edeceği¹⁶⁶ ve eşcinselliği özendirdiği.¹⁶⁷ gibi iddialar da yer aldı. 2 Temmuz 2020'de, Erdoğan iktidarının AK Parti Genel Başkan Yardımcısı Numan Kurtulmuş, Türkiye'nin Sözleşme'yi asla imzalamaması gerektiğini ifade ederek, "[İstanbul Sözleşmesi'nin] usulüne uygun imzalandığı gibi yine aynı şekilde sözleşmeden çekilebilir" dedi.¹⁶⁸

Bu açıklamalarla AKP'nin 5 Ağustos'ta Sözleşmeden çekilmeyi ve 6284 sayılı yasanın feshini görüşmek üzere toplanacağı haberi üzerine Türkiye genelinde protestolar patlak verdi.¹⁶⁹ Bunun yanında, yeni bir kadın cinayeti haberi daha geldi - bu sefer 27 yaşındaki bir üniversite öğrencisi olan Pınar Gültekin eski erkek arkadaşı tarafından ilişkilerini bitirmek istediği için öldürüldü.¹⁷⁰ Protestolar, kadınların kendi hükümetlerinin Türk kadınlarını artan kadın cinayetleri ve şiddete karşı koruyamazken, Türkiye'nin 6284 sayılı Kanununun feshini ve kadına yönelik şiddete ilişkin bir sözleşmeden çekilmesini teklif etmesine karşı duydukları öfkenin bir yansımasıydı.

¹⁶⁴ "Islamist platform to no longer submit advisory report to gov't on Istanbul Convention amid public reaction."

¹⁶⁵ Volga Kuşçuoğlu, "Conservatives Campaign Against İstanbul Convention in Pro-AKP Cides," *bianet* (Temmuz 17, 2020), <https://bianet.org/english/women/210554-conservatives-campaign-against-istanbul-convention-push-akp-for-withdrawal>.¹⁶⁶ Örneğin, hükümet yanlısı gazete *Yeni Şafak*'tan bir köşe yazarından Ergün Yıldırım İstanbul Sözleşmesi'nin

klasik Türk kadını ve Türk aile yapısıyla veya yine klasik İslam ailesi ve Müslüman kadın değerleriyle büyük bir farklılık arz ediyor. Hatta ondan tamamen kopuşu ifade ediyor." dedi. Ayrıca Yıldırım'a göre, İstanbul Sözleşmesi "Avrupa'nın son 30 yılda, post-modern ailesizlik, partnerlik yaşamı ve feminist ideolojinin geliştirdiği kadın bakış açısını yansıtmakta." Volga Kuşçuoğlu, "Conservatives Campaign Against İstanbul Convention, Push AKP for Withdrawal," *bianet*, Temmuz 17, 2019, <http://bianet.org/english/women/210554-conservatives-campaign-against-istanbul-convention-push-akp-for-withdrawal>; Sevgi Doğan, "İstanbul Convention: Violence, Women and Turkey " *European Law and Gender* Università di Pisa (Ağustos 18, 2020), <https://elan.jus.unipi.it/blog/istanbul-convention-violence-women-and-turkey-by-sevgi-dogan/>.

¹⁶⁷ Yeni Akit 15 Temmuz 2019'da, "İstanbul Sözleşmesi Derhal İptal Edilmeli" başlıklı bir makale yayınladı. İstanbul Sözleşmesi'ni, "Kadına yönelik şiddetin önlenmesi kavramıyla gizlenen ve esas amacının Toplumsal Cinsiyet Eşitliği adı altında eşcinsel sapıklılığın meşrulaştırılmasına ve ailenin parçalanmasına zemin hazırlamakla" suçladı.

¹⁶⁸ CNN televizyon yayınındaki bir röportajında, AKP başkan yardımcısı Numan Kurtulmuş, " Bu metnin içerisinde iki tane önemli husus var dikkat çekmemiz gereken. Bunlardan birisi toplumsal cinsiyet meselesi (örn. Sözleşme "üçüncü" cinsiyeti onaylıyor) bir de cinsel yönetim yönelim tercihi." diye konuştu. "bunlardan başka şeyler de var ama bu iki mesele bu LGBT vesaire gibi unsurların marjinal unsurların ekmeğine yağ sürecektir kavramlar olduğu ya da onların arkasına sığınarak faaliyet yapabilecekleri alanlar oldu görülüyor." Tuysuz, "Turkish women rally against domestic violence as ruling party contemplates leaving key rights treaty."

¹⁶⁹ Ayla Jean Yackley, "Murders of women in Turkey: 'The state cannot shield us'," *The Financial Times* (Ağustos 11, 2020), <https://www.ft.com/content/866a35af-af57-425d-8c5d-a51a9774e427>.

¹⁷⁰ Umut Uras, "Protests in Turkey over brutal murder of young woman," *Al Jazeera* (Temmuz 22, 2020), <https://www.aljazeera.com/news/2020/07/22/protests-in-turkey-over-brutal-murder-of-young-woman/>; "Brutal murder of young woman shocks country," *Hurriyet Daily News* (Temmuz 21, 2020), <https://www.hurriyetdailynews.com/brutal-murder-of-young-woman-shocks-country-156758>.

Taciz mağdurlarının dava vekili Selin Nakipoğlu, yasanın ellerindeki tek etkili araç olduğunu söyledi. "İstanbul Sözleşmesi etkili bir şekilde uygulanmasa da terk edilmesi bugüne kadar elde ettiğimiz korumalar üzerinde bir domino etkisi yarattı."¹⁷¹ Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu yöneticisi Kav ise yetkilileri şöyle anlattı, "...sözleşmeden tamamen çıkmayı tartışıyorlar. Bu, erkekleri şiddet uygulamaya teşvik ediyor... Sadece sözleşmeden ayrılmanın konuşulması bile bu etkiyi yarattıysa, sözleşme olmadan kadınların durumu oldukça tehlikeli olacaktır."¹⁷²

2020'nin Temmuz ayında yapılan bir ankette, Türkiye'deki insanların yaklaşık yüzde 64'ünün ülkenin sözleşmeden çekilmesine karşı olduğunu, yüzde 19,4'ünün ise bir fikri olmadığını gösterdi.¹⁷³ AK Parti seçmenleri arasındansa yalnızca yüzde 25,7'si Türkiye'nin sözleşmeden çekilmesi gerektiğini söylerken, yüzde 50'si çekilmeye karşıydı.¹⁷⁴ Ağustos 2020'de, geniş çaptaki protestoların ardından yapılan başka bir ankette, katılanların sadece yüzde 7'lik bölümü Türkiye'nin çekilmesinden yana olduğu görüldü.¹⁷⁵

Ne Erdoğan ne de dindar muhafazakârlar, çekilmeye karşı yapılan özellikle muhafazakâr dindar kadınların sözlü protestoların olmak üzere, böylesi bir muhalefete hazırdı. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın AK Partisinin siyasi tabanını oluşturan kadın üyeleri¹⁷⁶ ve Erdoğan'ın kurduğu ve finanse ettiği kadın STK'sı olan KADEM,¹⁷⁷ de sözleşmeden çekilmeye karşıydı.¹⁷⁸

¹⁷¹ Yackley, "Murders of women in Turkey: 'The state cannot shield us:'"

¹⁷² Yackley, "Murders of women in Turkey: 'The state cannot shield us:'"

¹⁷³ "Survey: Half of AKP voters against withdrawal from Istanbul Convention," *bianet* (Temmuz 27, 2020), <https://bianet.org/english/women/228087-survey-half-of-akp-voters-against-withdrawal-from-istanbul-convention>. ¹⁷⁴ "Survey: Half of AKP voters against withdrawal from Istanbul Convention."

¹⁷⁵ KONDA Araştırması, "'Only 7 percent say Turkey should withdraw from Istanbul Convention'," *BIA News Desk* (Eylül 2, 2020), <https://bianet.org/english/women/230104-only-7-percent-say-turkey-should-withdraw-from-istanbul-convention>. Saha çalışması Türkiye'nin 81'inden 32'sinde, 110 ilçede 206 mahalle ve köyde toplam 3.559 kişiyi yüzde katılımıyla gerçekleştirmiştir. Her mahallede 18 anket yapılmış ve yaş ve cinsiyet kotası gözlenmiştir.

¹⁷⁶ Ipek Ilkcaracan, "Economic and Political Gender Gaps and the Rise of Populism: Insights from a Turkish Perspective," *Journal of International Affairs* 72, no. 2 (2019): 195., www.jstor.org/stable/26760842. Gazeteci yorumcu Murat Yetkin düşüncelerini şöyle ifade etti: "Erdoğan yıllarca kadınlardan daha çok oy aldı. Örtünen kadınlar artık onun sayesinde üniversitelere, iş yerlerine engellenmeden girebiliyorlardı. Para kazanmak için çalışabiliyorlardı. Ama Medeni Kanun'un getirdiği miras gibi, nafaka gibi resmî nikahtan doğan haklarını kullanmaya alışmış kadınlardan, bu haklarını geri almaya çalışmak o kadar kolay değil. Onlara, kadına şiddete karşı İstanbul Sözleşmesinin iptal edilmesinin onların yararına olduğunu anlatmak kolay değil. Evli oldukları erkeğin dayasını yedikten sonra yere batasınca erkek töreleri adına, 'aile birliğini korumak' adına sabretmeleri gerektiğini anlatmak kolay değil. O kadınların hepsi bir daha Erdoğan'a oy verir mi? Erdoğan aslında bunu gayet iyi görmeye başladı. Kızı Sümeyye Erdoğan Bayraktar'ın da yöneticisi olduğu Kadın ve Demokrasi Platformu (KADEM), baskılar karşısında İstanbul Sözleşmesini sahiplenmeyi bıraktı. Ama gelen haberlere göre içinde tam uyum yok. Sadece öteden beri Erdoğan'ı eleştiren dernekler değil. Adalet ve Kalkınma Partili (AKP) kadınlar da Erdoğan'a ve eşi Emine Hanım'a mektuplar yazıyor, randevu talebinde bulunuyorlar. Bunu dernekleri aracılığıyla ya da birey olarak yapıyorlar. AKP'de bir kadın hakları çatlağı baş göstermiş durumda." değerlendirmesinde bulundu. Yetkin, "Beklediği Alkış Gelmeyince Erdoğan."

¹⁷⁷ Hamdi Firat Buyuk, "Istanbul Convention's Fate Splits Turkish President's Supporters," *Balkan Insight* (Ağustos 10, 2020),

<https://balkaninsight.com/2020/08/10/istanbul-conventions-fate-splits-turkish-presidents-supporters/>.

KADEM, 2 Ağustos 2020'de, Sözleşme'nin geri çekilmesini ve "şeytanlaştırılmasını" kınayan 16 maddelik bir bildiri yayınladı.¹⁷⁹ Bildiride, "İstanbul Sözleşmesi ve kadın cinayetlerinin artması arasında doğrusal hiçbir bağlantı yok iken, kadın cinayetlerini önlemek üzere getirilmiş bir düzenlemenin günah keçisi ilan edilmesini anlamak pek mümkün gözükmemektedir" ¹⁸⁰ ifadelerine yer verildi. Ekmek ve Gül Girişiminden Sevda Karaca, kadına yönelik şiddetin Türkiye'de kronikleşmiş bir problem olduğunu ve muhafazakâr altyapıya sahip birçok kadının korunmak istedikleri için AK Parti'ye oy verdiğini anlattı. Bu kadınların "şimdi kızgın olduğunu", bu meselenin AK Parti'yi böldüğünü belirtti.¹⁸¹

Buna karşın, 3 Ağustos 2020'de, Erdoğan'ın oğlunun yönetim kurulunda olduğu Tügva (Türkiye Gençlik Vakfı), "topluma hiçbir katkısı olmadığı" gerekçesiyle Sözleşme'ye alenen karşı çıktı.¹⁸² Dini bir tarikat lideri olan Mahmut Ünlü, Tügva'nın açıklamasını aleni olarak destekleyerek, "Bugün bu İstanbul Sözleşmesi'ne gereken tepkiyi vermezsek yarın çoluk çocuğumuzu eşcinsellikten kurtaramayız" diye bir tweet attı.¹⁸³

Ağustos ayı başlarında AK Parti Kadın Kolları Başkanı, başta genel merkez olmak üzere 81 ilde kadın kollarının AK Parti yanlısı medya yazarı Abdurrahman Dilipak hakkında suç duyurusunda bulunmayı planladığını duyurdu. 27 Temmuz'da, "AKP'nin Papatyaları"¹⁸⁴ başlıklı köşe yazısında, Dilipak KADEM'i ve diğer AK Partilileri İstanbul Sözleşmesinin arkasında durmakla suçlayarak, sözleşmeye destek veren tüm kadınlara "fahişe" dedi.¹⁸⁵

AK Parti'nin 5 Ağustos'ta yapılması planlanan toplantısından bir gün önce Türkiye Düşünce Platformu, kamuoyunun yoğun tepkisi karşısında İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmeye ilgili yaptığı kamuoyu açıklamasını geri çektiğini duyurdu.¹⁸⁶

¹⁷⁸ Hamdi Fırat Büyük, "Istanbul Convention's Fate Splits Turkish President's Supporters," *Balkan Insight* (Ağustos 10, 2020), <https://balkaninsight.com/2020/08/10/istanbul-conventions-fate-splits-turkish-presidents-supporters/>.

¹⁷⁹ "Conservative Turkish women's group defies critics to support Istanbul Convention.," Durrie Bouscaren, "In Turkey, a conservative push to remove domestic violence protections is met with an uproar," *The World* (Ağustos 5, 2020), <https://www.pri.org/stories/2020-08-05/turkey-conservative-push-remove-domestic-violence-protections-met-uproar>.

¹⁸⁰ Menekse Tokyay, "Turkish women's anger as doubts grow over domestic violence treaty," *Arab News* Ağustos 5, 2020), <https://www.arabnews.com/node/1714741/middle-east>.

¹⁸¹ Büyük, "Istanbul Convention's Fate Splits Turkish President's Supporters."

¹⁸² Büyük, "Istanbul Convention's Fate Splits Turkish President's Supporters." Bu, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın kendi ailesi içerisinde pek görülmeyen bir bölünmenin göstergesiydi. Ayrıca bkz., Mengü, "The sister's slap."

¹⁸³ Mengü, "The sister's slap."

¹⁸⁴ "Islamist columnist slammed by AKP spokesperson for insulting defenders of Istanbul Convention," *duva.R English* (Temmuz 31, 2020), <https://www.duvarenglish.com/human-rights/2020/07/31/islamist-columnist-slammed-for-insulting-defenders-of-istanbul-convention>.

¹⁸⁵ "Fahişeler" tabiri basında çıkan birçok yazıda "hayat kadınları" olarak da çevrildi. "Islamist columnist slammed by AKP spokesperson for insulting defenders of Istanbul Convention.," "Women from AKP file a complaint against columnist over Istanbul Convention remarks," *bianet* (Ağustos 11, 2020), <https://m.bianet.org/english/print/228820-women-from-akp-file-a-complaint-against-columnist-over-istanbul-convention-remarks>; Mehmet Tosun, "Turkey has 'zero tolerance' for violence against women," *AA* (Ekim 1, 2010), <https://www.aa.com.tr/en/life/turkey-has-zero-tolerance-for-violence-against-women/1992618>."

"Platformumuzda sebep olduğu aşınma nedeniyle platformumuz, bu meseleden çekiliyor ve artık bu tartışmaların hiçbir şekilde bir parçası olmayacaktır."¹⁸⁷ şeklinde konuştu. Sonuç olarak artık İstanbul Sözleşmesine karşı görüş belirtmeyeceklerini açıkladı.¹⁸⁸

5 Ağustos'ta yapılacak toplantının iptal edilmesine rağmen Erdoğan, o gün yaptığı açıklamalarda sözleşmeden çekilmenin hala öncelikli gündemleri olduğunu gösterdi. Erdoğan, ailenin temelini yıkacağından dolayı sözleşmenin meşru olmadığını söyledi. Ayrıca, şunları ekledi: "İnsani ve insan onurunu yücelten, aileyi merkeze alan, toplum dokumuza uygun, özgü metinler çıkarmaya ziyadesiyle sahip olduğumuza inanıyorum. Tercüme metinler yerine artık kendi çerçevemizi kendimiz belirlememiz gerekiyor. Kopenhag kriterleri diyeceğimize, Ankara kriterleri der yolumuza devam ederiz."¹⁸⁹

18 Ağustos, İstanbul Sözleşmesi'ne karşı nihai işlem için yeni tarih olarak belirlendi.¹⁹⁰ Muhafazakâr *Yeni Refah Partisi*, 17 Ağustos'ta ana muhalefet partisi CHP'nin kadın kolu başkanı Aylin Nazlıaka'ya dava açtı. Nazlıaka Türkiye'nin sözleşmeden çekilme planını eleştirirken, "Erkekler, İstanbul Sözleşmesi'nden rahatsız değil; eşine, sevgilisine ya da hiç tanımadığı bir kadına şiddet uygulayan, katleden, tacizci, tecavüzcü erkekler rahatsız."¹⁹¹ diye konuştu. *Yeni Refah Partisi*, bu açıklamaya karşı, Nazlıaka'yı iftira atmamakla ve halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmekle suçladı.¹⁹² Eş zamanlı olarak, parti üyeleri Başsavcılığa 50 tane ayrı ama benzer nitelikte suç duyurusunda bulundu.¹⁹³

18 Ağustos'ta, AK Parti, kadına karşı şiddete dair 6284 sayılı Kanun'un iptalinden vazgeçtiklerini duyurdu. AK Parti, İstanbul Sözleşmesi ile ilgili olarak, sözleşmeyi destekleyenleri de desteklemeyenleri de dinlediklerini vurguladı: "Çalışmalar devam ediyor. İddialarını kadınlara hakaret etmeden, düzgün bir şekilde ifade eden herkesin fikirlerini ciddiyetle takip ediyoruz."¹⁹⁴ diye konuştu.

¹⁸⁶ "Islamist platform to no longer submit advisory report to gov't on Istanbul Convention amid public reaction." <https://www.duvarenglish.com/women/2020/08/04/islamist-platform-says-it-will-no-longer-submit-advisory-report-to-govt-on-istanbul-convention-amid-public-reaction>.

¹⁸⁷ "Islamist platform to no longer submit advisory report to gov't on Istanbul Convention amid public reaction." ¹⁸⁸ "Islamist platform to no longer submit advisory report to gov't on Istanbul Convention amid public reaction." ¹⁸⁹ "Erdoğan signals withdrawal of Turkey from Istanbul Convention," *duva.R English* (Ağustos 13, 2020),

<https://www.duvarenglish.com/women/2020/08/13/erdogan-signals-withdrawal-of-turkey-from-istanbul-convention>. ¹⁹⁰ "Fate of Istanbul Convention in Turkey to be determined Tuesday," *Daily Sabah* (Ağustos 16, 2020), <https://www.dailysabah.com/politics/legislation/fate-of-istanbul-convention-in-turkey-to-be-determined-tuesday>.

¹⁹¹ Mahmut Gül, "Turkish Islamist Party's Twisted Review of the Istanbul Convention," *Polygraph.info* (Ağustos 27, 2020), <https://www.polygraph.info/a/istanbul-convention-turkey-fact-check/30805958.html>.

¹⁹² Gül, "Turkish Islamist Party's Twisted Review of the Istanbul Convention."

¹⁹³ Gul, "Turkish Islamist Party's Twisted Review of the Istanbul Convention."

¹⁹⁴ "Ruling AKP says it's open to hear views of associations on Istanbul Convention," *Hurriyet Daily News* (Ağustos 19, 2020), <https://www.hurriyetaidailynews.com/ruling-akp-says-its-open-to-hear-views-of-associations-on-istanbul-convention-157527>.

10 Ekim 2020'de, Erdoğan, Pekin'de yapılan Dördüncü Dünya Kadın Konferansı'nın 25'inci yıl dönümü dolayısıyla bir video mesaj yayınlarak kadına yönelik şiddeti kınadı. İstanbul Sözleşmesi'nden bahsetmeden, "Ülkemizdeki tek bir kadının dahi şiddete uğramasına, hakkının, hukukunun, onurunun çiğnenmesine asla tahammülümüz yoktur." diye konuştu.

3 Aralık 2020'de, örtülü bir mesajla İstanbul Sözleşmesi'ni tekrar gündemine aldı. Aile birliğini vurgularken, "kadının ailedeki yerinin de güçlendirileceğini"¹⁹⁵ ifade etti. Erdoğan, "İstanbul Sözleşmesi başta olmak üzere, bu çerçevede zaman zaman yaşanan tartışmaların işin özünden ziyade hala süren yanlış uygulamalarla ilgili olduğunu düşünüyorum. Kimi yanlışları düzeltirken kimi yanlışlara yol açacak savrulmalara meydan vermeyeceğiz. Adımlarımızı toplumumuzu ayakta tutan dinamiklerin zarar görmesine yol açmadan atacağız. Uygulamaların doğru, adil ve sürdürülebilir istikamette yürümesini temin edeceğiz."¹⁹⁶ şeklinde konuştu.

Saadet Partisi (SP) yüksek istişare kurulu başkanı Oğuzhan Asiltürk'ün ifadelerine göre, 7 Ocak 2021'de Erdoğan kendisine sözleşmeyi kesin olarak kaldıracaklarını söyledi.¹⁹⁷ Söylentilere göre, muhafazakâr AK Parti üyeleri Sözleşme'den çekilmek konusunda baskı yapması için Asiltürk'ü yanlarına çekerek etkisinden faydalandı.¹⁹⁸ İstanbul Sözleşmesi'yle ilgili sonraki açıklama 20 Mart'ta geldi; Erdoğan resmi olarak sözleşmeden çekilme kararını açıkladı.¹⁹⁹

IV. SIVİL TOPLUM DİRENİŞİ

Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'ni erkenden ve güçlü bir şekilde onaylaması, sivil toplumun kadın haklarıyla eşitliğe olan desteğinin ve şiddete karşı duruşunu gösteren seferberliğin bir kanıtıdır. Erdoğan ve AK Parti, kadınların eşitliğini yıkan siyasi önlemler alıp kadına yönelik şiddet yasalarını uygulamazken, faille dokunulmazlık ortamı yarattılar.²⁰⁰ Kadın örgütleri bugüne kadar "tecavüzcünle evlen" yasalarını ve boşanmayı güçleştiren teklifleri önlemek için savaştı.²⁰¹ Türkiye'deki kadın örgütleri, kadınların ve kız çocuklarının hayatlarını kurtarmak için ve hükümetin kadınların insan

¹⁹⁵"İstanbul Convention back on Erdoğan's agenda with emphasis on 'family unity'," *duvaR. English* (Aralık 3, 2020), <https://www.duvarenglish.com/istanbul-convention-back-on-turkish-president-recep-tayyip-erdogans-agenda-with-emphasis-on-family-unity-news-55319>.

¹⁹⁶ "İstanbul Convention back on Erdoğan's agenda with emphasis on 'family unity'."

¹⁹⁷ "Erdoğan will withdraw Turkey from İstanbul Convention, opposition politician claims," *Turkish Minute* (Ocak 28, 2021), <https://www.turkishminute.com/2021/01/28/erdogan-to-withdraw-turkey-from-istanbul-convention-opposition-politician-claims/>.

¹⁹⁸ "Muhalef siyasetçiye göre, Erdoğan Türkiye'yi İstanbul Sözleşmesi'nden çekecek."

¹⁹⁹ "19 Mart 2021 tarihli İstanbul Sözleşmesi'nden Çekilme Kararnamesi."; Yadav, "Türkiye kadına yönelik şiddete karşı kadın sözleşmesinden çekildiğini açıkladı."

²⁰⁰ "We Don't Want to Die': Women in Turkey Decry Rise in Violence and Killings."

²⁰¹ Bkz. Kadın Haklarına Karşı Kanun Teklifleri Bölüm II.B.

haklarını yıkmaya çabalarına karşı cesurca ve yaratıcı şekilde mücadele ettiler. Kadınların insan haklarını savunan Türkiyeliler, özellikle sosyal medya,²⁰³ sanat,²⁰⁴ ve çeşitli platformlarda örgütlenme gibi yöntemlerle teknolojiyi²⁰² yaratıcı şekilde kullansalar da Erdoğan'ın çekilme kararnameğini çıkarmasının önüne geçemediler.²⁰⁵

Twitter kampanyaları, kamuoyuna duyurulan kadın cinayetlerine ve kanunsuz şiddet olaylarına tepki olarak hızlandı ve ilgi topladı.²⁰⁶ Kampanyalar her zaman bir eylem çağrısı değildi²⁰⁷ ancak protestocular kadın cinayeti ve kadına yönelik ciddi şiddet iddialarıyla açılan davalar sırasında adliyelerin önünde protestolar düzenledi. Şule Çet'in öldürülmesinden sonra, yasaların uygulanması sonucunda failer tutuklandı. Kimileri bunun sosyal medya sayesinde olduğunu öne sürdü.²⁰⁸ Araştırmacılar, kadına yönelik şiddetle ilgili incelenen Twitter gönderilerinin yalnızca yüzde 4,8'inin yetkilileri eleştirdiğini, yalnızca yüzde 18,4'ünün ise eylem çağrısı içerdiğini ifade ediyor.²⁰⁹ Oranların bu denli düşük olmasının sebebi olarak Türk hükümetinin sosyal medyayı gözetlemesi ve kamuoyunun hükümete yönelik eleştirilerinin cezalandırılması gösteriliyor. "Hükümeti eleştirmeye karşı oluşan korku, sosyal medya kullanıcılarının [Türk hükümetinin] eylemlerine veya politikalarına karşı asgari düzeyde dahi olsa eleştirel bir şey paylaşmasını engelleyebileceği" sonucuna vardılar.²¹⁰

²⁰² Türk kadın grupları, kadın cinayeti davalarını takip ederken sosyal medyada hashtag kampanyaları etkili olarak kullanmışlardır. Bkz., örneğin, kadın cinayetlerinin tartışıldığı bölüm. Bu yaz İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme teklifinin ardından siyah beyaz selfie kampanyaları dünya çapında büyük ilgi gördü. Bethan McKernan, "Challenge accepted: Turkish feminists spell out real meaning of hashtag," *The Guardian* (Temmuz 31, 2020), <https://www.theguardian.com/world/2020/jul/31/challenge-accepted-turkish-feminists-spell-out-real-meaning-of-hashtag>. Aslı Bâli Jessica Wolf, "How an Instagram trend helped illustrate the value of the Istanbul Convention," *UCLA News* (Eylül 16, 2020), <https://newsroom.ucla.edu/stories/from-instagram-trend-to-the-istanbul-convention>. 15 Ekim 2020'de düzenledikleri forumda, EŞİK Platformu başarıyla yürüttükleri ulusal girişimleri hakkında bilgi verdi.

²⁰³ Özen Baş Christine L. Ogan, "Women's Rights and Gender Equality in Turkey| Use of Social Media in the Struggle Surrounding Violence Against Turkish Women," *International Journal of Communication* 14 (2020), <https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/12035>.

²⁰⁴ Bkz. örneğin, "Artist displays 440 pairs of high heels for women murdered in Turkey in 2018," *Reuters* (Eylül 24, 2019), <https://www.reuters.com/article/us-turkey-womensrights-shoes/artist-displays-440-pairs-of-high-heels-for-women-murdered-in-turkey-in-2018-idUSKBN1W923G>; Yasemin Elci, "How Artists in Turkey Are Responding to Violence against Women," *ArtSy* (Eylül 22, 2020), <https://www.artsy.net/article/artsy-editorial-artists-turkey-responding-violence-women>.

²⁰⁵ KONDA Araştırması, "'Only 7 percent say Turkey should withdraw from Istanbul Convention'," *BIA News Desk* (Eylül 2, 2020), <https://bianet.org/english/women/230104-only-7-percent-say-turkey-should-withdraw-from-istanbul-convention>.

²⁰⁶ Christine L. Ogan, "Women's Rights and Gender Equality in Turkey| Use of Social Media in the Struggle Surrounding Violence Against Turkish Women." Aynı sonucu aldılar. Buna örnekler: Özgecan Aslan'ın vahşice öldürülmesine karşı #sendeanlat, 2017'de şort giydiği için İstanbul'da bir otobüs durağında Terzi'ye saldıran erkeğe karşı açılan davanın reddini protesto etmek için #AyşegülTerzininSesiOlalım , genç bir kadının vahşice öldürülmesiyle ilgili #SuleCetlcinAdalet gibi.

²⁰⁷ Christine L. Ogan, "Women's Rights and Gender Equality in Turkey| Use of Social Media in the Struggle Surrounding Violence Against Turkish Women," 5566. Cite needs Ozen Bas?

²⁰⁸ Dilay Yalcin, "Activists in Turkey hail convictions in femicide case," *BBC* (Aralık 5, 2019), <https://www.bbc.com/news/world-50673700>; "Turkey jails businessmen in high-profile 'femicide' case."

²⁰⁹ Christine L. Ogan, "Women's Rights and Gender Equality in Turkey| Use of Social Media in the Struggle Surrounding Violence Against Turkish Women," 5566. Cite needs Ozen Bas as co-author?

²¹⁰ Christine L. Ogan, "Women's Rights and Gender Equality in Turkey| Use of Social Media in the Struggle Surrounding Violence Against Turkish Women," 5569. Cite needs Ozen Bas as co-author?

Hükümet'in, 2020 yazında İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme tehdidinde bulunması üzerine, birçok kadın grubu ulusal düzeyde birleşmeleri gerektiğini kabul etti. Bunun da ötesinde, daha geniş uluslararası ittifaklara ihtiyaç vardı. Buna bir örnek, EŞİK-Eşitlik İçin Kadın Platformu 2020 yazında kuruldu.²¹¹ Bir platform üyesi, "Sağcı gruplar ve hükümet her gün kadın haklarına saldırıyor, bu sistematik saldırılar karşısında sadece tepki vermek yerine, proaktif bir şekilde göğüs germemiz gerektiği açıkça ortaya çıktı."²¹² dedi.

300'den fazla kadın ve LGBTİ+ örgütünden oluşan EŞİK'i, 150'ye yakın STK, meslek odası ve sendika destekliyor.²¹³ Önde gelen akademisyenler de dahil, hayatın her kesiminden uzmanları bir araya getiriyor.²¹⁴ Wilson Center'ın Orta Doğu Kadın Girişimi, EŞİK'in yerel siyasi ve uluslararası iş birliğine yönelik çabalarına dikkat çekti.²¹⁵ Erdoğan'ın çekilme kararının ardından EŞİK, Erdoğan'ın kararnamesine ilişkin bir açıklama yayınlarak Avrupa Konseyi Bakanlarını, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın kararnamesinin "geçersiz" olduğunu ve yürürlüğe giremeyeceğini ivedilikle ilan etmeye çağırırdı.²¹⁶

Tehlikede olan İstanbul Sözleşmesi'nden ve kadınların şiddetsiz yaşama hakkından çok daha fazlasıdır. Sözleşmeye karşı çıkış, bir yandan ataerkil aile kavramını kamu politikasında hak sahibi ve odak noktası olarak teşvik ederken, öte yandan "cinsiyet eşitliği" kavramını ortadan kaldırmayı, kadınların cinsellikle ve üremeye ilgili haklarını yok etmeyi ve kadınların işgücü piyasasına katılımının sınırlandırılmayı hedefleyen daha büyük bir hareketin sadece bir parçasıdır.²¹⁷

Kadın haklarına yönelik saldırılar uluslararası çapta ve iyi örgütlüdür. Dolayısıyla, kadın haklarını savunanlar da böyle olmalıydı. Örneğin, 15 Ekim 2020'de EŞİK, uluslararası kadın insan hakları savunucularının İstanbul Sözleşmesi'ne muhalefete karşı koyma tecrübelerini paylaşmak ve ileriye dönük olası yolları öğrenmek için sanal ortamda bir toplantı düzenledi. Toplantı, "Avrupa ve Kuzey Amerika'dan 15 ülkeden 170 kadının bir araya getirdi." Bu toplantıda, "farklı ülkelerden İstanbul Sözleşmesi karşıtlarının benzer argümanlara sahip olduklarını ve bu argümanların açıkça kadın düşmanı, homofobik ve

²¹¹ EŞİK- Eşitlik için Kadın Platformu, "EŞİK - Eşitlik için Kadın Platformu."

²¹² Zehra F. Kabasakal Arat, "Women's Struggle in Turkey and a New Transnational Declaration," *Wilson Center Post* (Aralık 30, 2020), <https://www.wilsoncenter.org/blog-post/womens-struggle-turkey-and-new-transnational-declaration>.

²¹³ EŞİK- Eşitlik için Kadın Platformu, "EŞİK - Eşitlik için Kadın Platformu."

²¹⁴ A few of ESIK's active academics include Feride Acar, Zehra F. Kabasakal Arat and Ozlem Altioek, each of whom spoke during the October 15, 2020, meeting that brought cross border feminists supporting the Istanbul Convention together. EŞİK- Eşitlik için Kadın Platformu, "EŞİK- Eşitlik için Kadın Platformu." ZEHRA F. KABASAKAL ARAT

²¹⁵ Arat, "Women's Struggle in Turkey and a New Transnational Declaration."

²¹⁶ EŞİK- Eşitlik için Kadın Platformu, "Açıklamalar" *EŞİK - Eşitlik için Kadın Platformu İnternet Sitesi* (2021),

<https://esikplatform.net/?fbclid=IwAR3vMbZqYrvaZO8Ls0Bc7W0f3M71aiJUEJErUpQZw8cnFfBKkxwCLxPRUWY#>.

²¹⁷ Bu, örneğin, 2020 Kadın Hakları Deklarasyonu'na yansıtılmıştır. EŞİK- Eşitlik için Kadın Platformu "2020 Kadın Hakları Deklarasyonu Basın Açıklaması," *EŞİK - Eşitlik için Kadın Platformu İnternet Sitesi* (Aralık 7, 2020), <https://esikplatform.net/7-aralik-2020/>.

transfobik ataerkil ideolojilerden kaynaklandığı teyit edilmiş oldu."²¹⁸ Bu toplantının ardından, Platform 7 Aralık 2020'de yayınlanan Kadın Hakları Deklarasyonu'nu duyurdu. Deklarasyonu, İnsan Hakları Savunucuları da dahil, on iki kadın örgütü ve ağı, "dünya genelinde kadınlara karşı yapılan ayrımcılığa, şiddete, ekonomik zorluğa ve insan hakkı ihlallerine dikkat çekmek için" imzaladı.²¹⁹

Erdoğan'ın İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmesinin ardından, Eşik Platformu, İnsan Hakları Savunucuları ile birlikte, Kırmızı Biber Derneği'nin düzenlediği, Mart 2021'deki BM Kadının Statüsü Komisyonu'nun 65. Toplantısındaki STK Sanal Forumu'nun bir parçası olarak düzenlenen "İstanbul Sözleşmesine Yönelik Saldırıları: Devam Eden Kadın Hakları Mücadelesi" paneline katıldı.²²⁰

V. GELECEĞE DAİR BELİRSİZLİK

Erdoğan İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmeyi yeniden değerlendirecek gibi görünmüyor. Sözleşmeden çekilme kadınların gözden çıkarılabilir olduğu mesajını güçlü bir şekilde veriyor. Bu durum, kadınların hayatlarının pek de değeri olmadığını ve siyasi görüşleriyle kamusal hayata katılımlarının göz ardı edilebileceğini gösteriyor.

Kadına yönelik şiddeti sona erdirmeye yönelik çalışmalar İstanbul Sözleşmesi ve kadına yönelik şiddetle ilgili yasalardan ibaret değildir. Ancak, bunların yokluğu toplumun kadına yönelik şiddeti desteklediğini, saldırganların cezасız kaldığını ve kadınların kamusal yaşamda haklarından mahrum bırakıldığını işaretidir.²²¹ Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme girişimleri sadece bir başlangıçtır. Demokrasiye, hukukun üstünlüğüne ve herkesin temel insan haklarına sahip olduğuna inanan herkes, İstanbul Sözleşmesi'ne ve Türkiye'deki kadın ve kız çocuklarının yaşam hakkına sahip çıkmalıdır.

²¹⁸ EŞİK- Eşitlik için Kadın Platformu, "2020 Kadın Hakları Bildirgesine dair Basın Açıklaması."

²¹⁹ EŞİK- Eşitlik için Kadın Platformu, "2020 Kadın Hakları Bildirgesine dair Basın Açıklaması."

²²⁰ İnsan Hakları Savunucuları, "Outrage as Turkish President Erdoğan Withdraws from the Istanbul Convention," *İnsan Hakları Savunucuları Bloğu* (Mart 2021), <https://theadvocatespost.org/>.

²²¹ ABD Başkan Yardımcısı Kamala Harris'in de belirttiği gibi, "Kadının statüsü demokrasi statüsüdür... Demokrasinin statüsü de temelde kadınların güçlendirilmesine bağlıdır. Sadece kadınların karar alma sürecine dahil edilmemesinin kusurlu bir demokrasinin göstergesi olması nedeniyle değil, aynı zamanda kadınların katılımı demokrasiyi de güçlendirdiği için..." Leah Rodriguez, "US Vice President Kamala Harris Makes History With UN Gender Equality Speech," *Global Citizen* (with links to Vice-President Harris' speech) (Mart 17, 2021), <https://www.globalcitizen.org/en/content/kamala-harris-csw-un-speech-gender-equality/>.

BİBLİYOGRAFYA

170 Members of House of Representatives Letter to Secretary of State Blinken. " Moulton, Gonzalez Lead More Than 170 Members of Congress in Call to Uphold Our Commitments to Supporting Human Rights, Rule of Law ". *Moulton Website* (March 1, 2021).

<https://moulton.house.gov/press-releases/moulton-gonzalez-lead-more-than-170-members-of-congress-in-call-to-uphold-our-commitments-to-supporting-human-rights-rule-of-law>.

(GREVIO), Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddete Karşı Eylem Uzman Grubu. *Türkiye Temel Değerlendirme Raporu*. (2018). <https://rm.coe.int/eng-grevio-report-turquie/16808e5283>.

Altay, Emel. "Fighting for Gender Equality: The Istanbul Convention." *Inside Turkey* (Dec. 25, 2019, updated Jan. 6, 2020). <https://insideturkey.news/2019/12/25/fighting-for-gender-equality-the-istanbul-convention/>.

Altiok, Özlem. "Reproducing the Nation." *Contexts* (May 20, 2013).

<https://contexts.org/articles/reproducing-the-nation/>.

Amanpour, Christine. "Interview with Elif Shafak, Violence against Women in Turkey a 'Human Rights Crisis'." *CNN* (March 20, 2021).

<https://edition.cnn.com/videos/tv/2021/03/19/amanpour-elif-shafak-turkey-domestic-violence-melek-ipek.cnn>.

Anıt Sayac. "Digital Monument for Women Dying of Violence (in Turkey)." *Anıt Sayac*, (2020).

<http://anitsayac.com/?year=2020>.

Anıt Sayaç. "Digital Monument for Women Dying from Violence (English)." *Anıt Sayaç (The Monument Counter) Website* (2021). <http://anitsayac.com/>;

<https://memorializeturkey.com/en/memorial/the-monument-counter-a-digital-memorial-for-women-killed-by-violence/>.

Araç, Zehra F. Kabasakal. "Women's Struggle in Turkey and a New Transnational Declaration." *Wilson Center Post* (Dec. 30, 2020). <https://www.wilsoncenter.org/blog-post/womens-struggle-turkey-and-new-transnational-declaration>.

"Artist Displays 440 Pairs of High Heels for Women Murdered in Turkey in 2018." *Reuters* (September 24, 2019). <https://www.reuters.com/article/us-turkey-womensrights-shoes/artist-displays-440-pairs-of-high-heels-for-women-murdered-in-turkey-in-2018-idUSKBN1W923G>.

Asquith, Christina. "Turkish Men Get Away with Murder." *The New York Times (Opinion)* (February 23, 2015). <https://www.nytimes.com/2015/02/24/opinion/ozgecan-aslan-and-violence-against-women-in-turkey.html>.

Cigdem Tozlu, Asuman Goksel on behalf of the Turkish Social Sciences Association. "WAVE Violence against Women Country Report Turkey." *WAVE: Women Against Violence Engagement financed by the European Commission and the Republic of Turkey* (January 2016): 1-17.

https://notus-asr.org/wp-content/uploads/2016/05/WAVE_Report_Turkey_FINAL_EN_6March2016-3-3.pdf.

Aybars, Ayşe İdil, Paul Copeland, and Dimitris Tsarouhas. "Europeanization without Substance? Eu–Turkey Relations and Gender Equality in Employment." *Comparative European Politics* 17, no. 5 (2019): 778-96.

http://repository.bilkent.edu.tr/bitstream/handle/11693/50056/Europeanization_without_substance_EU_Turkey_relations_and_gender_equality_in_employment.pdf?sequence=1.

Aydağül, Batuhan. "Turkey's Progress on Gender Equality in Education Rests on Gender Politics." *Turkish Policy Quarterly* (June 26, 2019).

<http://turkishpolicy.com/article/956/turkeys-progress-on-gender-equality-in-education-rests-on-gender-politics>.

Bellut, Daniel. "Bizarre Reasoning Aside, Erdogan's Exit from Istanbul Convention Is Unconstitutional." *DW* (March 23, 2021). <https://www.dw.com/en/bizarre-reasoning-aside-erdogans-exit-from-istanbul-convention-is-unconstitutional/a-56964581>.

Bouscaren, Durrie. "In Turkey, a Conservative Push to Remove Domestic Violence Protections Is Met with an Uproar." *The World* (Aug. 5, 2020). <https://www.pri.org/stories/2020-08-05/turkey-conservative-push-remove-domestic-violence-protections-met-uproar>.

"Brutal Murder of Young Woman Shocks Country." *Hurriyet Daily News* (July 21, 2020). <https://www.hurriyetdailynews.com/brutal-murder-of-young-woman-shocks-country-156758>.

Bulut, Uzey. "Turkey: Women's Rights Abuses Widespread and Systematic." *Gatestone Institute, International Policy Council* (March 21, 2019).

<https://www.gatestoneinstitute.org/13911/turkey-women-rights-abuse>.

Buyuk, Hamdi Firat. "Istanbul Convention's Fate Splits Turkish President's Supporters." *Balkan Insight* (August 10, 2020). <https://balkaninsight.com/2020/08/10/istanbul-conventions-fate-splits-turkish-presidents-supporters/>.

———. "Istanbul Convention's Fate Splits Turkish President's Supporters." *Balkan Insight* (August 10, 2020). <https://balkaninsight.com/2020/08/10/istanbul-conventions-fate-splits-turkish-presidents-supporters/>.

———. "Turkey's under-Pressure Erdogan Pledges to Boost Human Rights." *Balkan Insight* (March 2, 2021). <https://balkaninsight.com/2021/03/02/turkeys-under-pressure-erdogan-pledges-to-boost-human-rights/>.

———. "Women Face Rising Violence in Male-Dominated Turkey." *Balkan Insight* (September 2, 2019). <https://balkaninsight.com/2019/09/02/women-face-rising-violence-in-male-dominated-turkey/>.

CAHVIO. "Report of the 9th Meeting." CAHVIO (2011) 8 (Jan. 25, 2011).
<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016805938a8>.

Çali, Başak. "Withdrawal from the Istanbul Convention by Turkey: A Testing Problem for the Council of Europe." *EJIL:Talk! Blog of the European Journal of International Law* (March 22, 2021). <https://www.ejiltalk.org/withdrawal-from-the-istanbul-convention-by-turkey-a-testing-problem-for-the-council-of-europe/>.

"Chp to Apply to Council of State over Withdrawal from Istanbul Convention." *Hurriyet Daily News* (March 22, 2021). <https://www.hurriyetdailynews.com/chp-to-apply-to-council-of-state-over-withdrawal-from-istanbul-convention-163349>.

Christine L. Ogan, Özen Baş. "Women's Rights and Gender Equality in Turkey| Use of Social Media in the Struggle Surrounding Violence against Turkish Women." *International Journal of Communication* 14 (2020). <https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/12035>.

Cohen, Ben. "Turkey's Islamist President Erdogan Attacks Women's Rights Activists as 'Enemy of the Nation'." March 11, 2019. <https://www.algemeiner.com/2019/03/11/turkeys-islamist-president-erdogan-attacks-womens-rights-activists-as-enemy-of-the-nation/>.

Committee of Ministers, Council of Europe. "Resolution Cm/Res(2014)43 on Rules on the Election Procedure of the Members of the Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO)." (November 19, 2014).
https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805c4ba0.

"Conservative Turkish Women's Group Defies Critics to Support Istanbul Convention." *Ahval News* (Aug. 2, 2020). <https://ahvalnews.com/kadem/conservative-turkish-womens-group-defies-critics-support-istanbul-convention>.

Council of Europe. "About - Historical Background to the Istanbul Convention."
<https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/historical-background>.

———. "The Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence." CETS No. 210 (Aug. 1, 2014 (entry into force)).
<https://www.coe.int/fr/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168008482e>.

———. "The Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention): Questions and Answers."
<https://rm.coe.int/istanbul-convention-questions-and-answers/16808f0b80>.

———. "Council of Europe Leaders React to Turkey's Announced Withdrawal from the Istanbul Convention." *Council of Europe Website, Newsroom* (March 21, 2021).
<https://www.coe.int/en/web/portal/-/council-of-europe-leaders-react-to-turkey-s-announced-withdrawal-from-the-istanbul-conventi-1>.

———. "Ratification of the Istanbul Convention." <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/210/signatures>.

———. "Statement of the President of the Congress on Turkey's Announced Withdrawal from the Istanbul Convention." *Council of Europe, News, 2021 Website* (March 23, 2021).

<https://www.coe.int/en/web/congress/-/statement-of-the-president-of-the-congress-on-turkeys-announced-withdrawal-from-the-istanbul-convention>.

Council of Europe, Secretary General. "Statement by Council of Europe Secretary General

Marija Pejčinović Burić." *Council of Europe Website* (March 20, 2021).

<https://www.coe.int/en/web/portal/-/secretary-general-responds-to-turkey-s-announced-withdrawal-from-the-istanbul-convention>.

Dannies, Kate. "Turkey's 'Marry Your Rapist' Bill Is Part of a Disturbing Global Pattern." *The Washington Post*, January 29, 2020.

<https://www.washingtonpost.com/opinions/2020/01/29/turkeys-marry-your-rapist-bill-is-part-disturbing-global-pattern/>.

Dayi, Ayse. "Neoliberal Health Restructuring, Neoconservatism and the Limits of Law: Erosion of Reproductive Rights in Turkey." *Health and Human Rights Journal* 21, no. 2 (December 9, 2019): 57-68.

https://www.researchgate.net/publication/338264104_Neoliberal_Health_Restructuring_Neoconservatism_and_the_Limits_of_Law_Erosion_of_Reproductive_Rights_in_Turkey.

"Decree Withdrawing from the Istanbul Convention Dated March 19, 2021." *Official Gazette of Turkey* (March 20, 2021). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/03/20210320-49.pdf>.

Diner, Çağla. "Gender Politics and GONGOs in Turkey." *Turkish Policy Quarterly* Winter 2018 (March 21, 2018). <http://turkishpolicy.com/article/898/gender-politics-and-gongos-in-turkey>.

Directorate General of Human Rights and Legal Affairs, Council of Europe. "Report of the 1st Meeting, Ad Hoc Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence." *CAHVIO* (2009) 5 (May 4, 2009).

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016805938a2>.

Directorate of Communications. "Statement by the Directorate of Communications on Türkiye's Withdrawal from the Istanbul Convention." *The Republic of Türkiye Directorate of Communications* (March 21, 2021).

<https://www.iletisim.gov.tr/english/duyurular/detay/statement-by-the-directorate-of-communications-on-turkeyes-withdrawal-from-the-istanbul-convention>.

Doğan, Sevgi. "Istanbul Convention: Violence, Women and Turkey". *European Law and Gender* Università di Pisa (August 18, 2020). <https://elan.jus.unipi.it/blog/istanbul-convention-violence-women-and-turkey-by-sevgi-dogan/>.

———. "New Political Debate in Turkey: Istanbul Convention." *Security Praxis* (August 26, 2020). <https://securitypraxis.eu/new-political-debate-in-turkey-istanbul-convention/>.

Durakbaşı, Ayşe. "Feminism in Turkey." *Eurozine* (July 29, 2019). <https://www.eurozine.com/feminism-in-turkey/>.

Elci, Yasemin. "How Artists in Turkey Are Responding to Violence against Women." *ArtSy* (September 22, 2020). <https://www.artsy.net/article/artsy-editorial-artists-turkey-responding-violence-women>.

"Emine Bulut: Anger in Turkey over Mother's Murder." *BBC News* (August 23, 2019). <https://www.bbc.com/news/world-europe-49446389>.

"Erdogan Accuses Women's March of Disrespecting Islam." *Reuters*, (March 10, 2019). <https://www.reuters.com/article/us-womens-day-turkey-erdogan/erdogan-accuses-womens-march-of-disrespecting-islam-idUSKBN1QR0JT>.

"Erdogan Signals Withdrawal of Turkey from Istanbul Convention." *duva.R English* (August 13, 2020). <https://www.duvarenglish.com/women/2020/08/13/erdogan-signals-withdrawal-of-turkey-from-istanbul-convention>.

"Erdogan Will Withdraw Turkey from Istanbul Convention, Opposition Politician Claims." *Turkish Minute* (January 28, 2021). <https://www.turkishminute.com/2021/01/28/erdogan-to-withdraw-turkey-from-istanbul-convention-opposition-politician-claims/>.

Erturk, Yakin. "A Move to Set Free Child Sex Abusers: In the Name of "Our Culture"." *openDemocracy* (December 2, 2016). <https://www.opendemocracy.net/en/5050/midnight-motion-to-set-free-child-sex-abusers-in-name-of-our-culture/>.

EŞİK - Women's Platform for Equality. "Eşik - Women's Platform for Equality (English)." *EŞİK - Women's Platform for Equality Website* (2021). <https://esikplatform.net/?fbclid=IwAR3vMbZqYrvaZO8Ls0Bc7W0f3M71aiJUEJErUpQZw8cnFfBKkxwCLxPRUWY>.

———. "Explanations ". *EŞİK - Women's Platform for Equality Website* (2021). <https://esikplatform.net/?fbclid=IwAR3vMbZqYrvaZO8Ls0Bc7W0f3M71aiJUEJErUpQZw8cnFfBKkxwCLxPRUWY#>.

———. "Presidential Decision on the Istanbul Convention Is Non-Existent , the Convention Is in Force." *EŞİK - Women's Platform for Equality Website* (March 20, 2021). <https://esikplatform.net/sozlesme-yururluktedir/>.

———. "Press Release on the 2020 Declaration of Women's Rights." *EŞİK - Women's Platform for Equality Website* (December 7, 2020). <https://esikplatform.net/7-aralik-2020/>.

———. "Urgent Appeal to the Council of Europe." *EŞİK - Women's Platform for Equality Website* (March 2021). <https://esikplatform.net/urgent-appeal-regarding-the-istanbul-convention/>.

Eşiyok, Dicle. "Turkish Islamists Say Laws Protecting Women Threaten the Family." *Ahval*

News

(July 15, 2019). <https://ahvalnews.com/domestic-violence/turkish-islamists-say-laws-protecting-women-threaten-family>.

Eski, Beril. "The Murder of a Ballerina." *The New York Times* (February 4, 2020). <https://www.nytimes.com/2020/02/04/opinion/turkey-women-murders.html>.

———. "Turkey Femicides Are Rising — with Erdogan Poised to Make the Violence Worse." *NBC News Website* (August 14, 2020). <https://www.nbcnews.com/think/opinion/turkey-femicides-are-rising-erdogan-poised-make-violence-worse-ncna1236682>.

European Commission for Democracy through Law. "Armenia - Opinion on the Constitutional Implications of the Ratification of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention) Adopted by the Venice Commission at Its 120th Plenary Session (Venice, 11-12 October 2019)." Opinion No. 961 (Oct. 14, 2019). [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2019\)018-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2019)018-e).

Evans, Rebekah. "Turkey Wants to Introduce Law Allowing Rapists to Marry Their Victims to Avoid Prosecution." *EXPRESS*, (Jan. 23, 2020). <https://www.express.co.uk/news/world/1232560/turkey-news-women-rape-marriage-law-marry-your-rapist-latest-bill>.

"Fate of Istanbul Convention in Turkey to Be Determined Tuesday." *Daily Sabah* (August 16, 2020). <https://www.dailysabah.com/politics/legislation/fate-of-istanbul-convention-in-turkey-to-be-determined-tuesday>.

"Feminist Meeting on the Istanbul Convention." Online: Women's Platform for Equality, Oct. 15, 2020.

Gedikli, Cigdem. "Occupational Gender Segregation in Turkey: The Vertical and Horizontal Dimensions." *Journal of Family and Economic Issues* 41 (2020): 121-29. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10834-019-09656-w>.

"Gender Justice the 'Turkish' Way: Anti-Gender Politics in the Land of AKP." Interview with Alev Özkazanç, visiting Scholar at the University of Oxford with the research project on anti-gender movements and gender violence in Europe and Turkey. *Euromed Rights* (Mar. 5, 2020). <https://euromedrights.org/publication/gender-justice-the-turkish-way-anti-gender-politics-in-the-land-of-akp/>.

Girit, Selin. "Turkey Rallies over Murder of Woman Who 'Resisted Rape'." *BBC News* (February 15, 2015). <https://www.bbc.com/news/world-europe-31476978>.

Gul, Mahmut. "Turkish Islamist Party's Twisted Review of the Istanbul Convention." *Polygraph.info* (Aug. 27, 2020). <https://www.polygraph.info/a/istanbul-convention-turkey-fact-check/30805958.html>.

Güner, Ürün. "One Step Forward, Two Steps Back: Gender Equality in Turkey." *TPQ (Turkish Policy Quarterly)* (September 24, 2017). <http://turkishpolicy.com/article/872/one-step-forward-two-steps-back-gender-equality-in-turkey>.

Hamdi Firat Buyuk. "Femicides and Violence Overshadow Women's Day Protests in Turkey." *Balkan Insight* (March 8, 2021). <https://balkaninsight.com/2021/03/08/femicides-and-violence-overshadow-womens-day-protests-in-turkey/>.

"HD: The State Should Abandon the Policy of Impunity for Violence against Women." *BIA News* (November 25, 2019). <http://bianet.org/english/women/216271-ihd-the-state-should-abandon-the-policy-of-impunity-for-violence-against-women>.

Ilkcaracan, Ipek. "Economic and Political Gender Gaps and the Rise of Populism: Insights from a Turkish Perspective." *Journal of International Affairs* 72, no. 2 (2019): 191-208.
www.jstor.org/stable/26760842.

"International Women's Day: Clashes, Coronavirus and Women Prepare to Strike." *NPR* (March 8, 2020). <https://www.npr.org/2020/03/08/813477367/international-womens-day-2020-clashes-coronavirus-and-women-prepare-to-strike>.

"Islamist Columnist Slammed by AKP Spokesperson for Insulting Defenders of Istanbul Convention." *duva.R English* (July 31, 2020). <https://www.duvarenglish.com/human-rights/2020/07/31/islamist-columnist-slammed-for-insulting-defenders-of-istanbul-convention>.

"Islamist Platform to No Longer Submit Advisory Report to Gov't on Istanbul Convention Amid Public Reaction." *duvaR. English* (August 4, 2020). <https://www.duvarenglish.com/women/2020/08/04/islamist-platform-says-it-will-no-longer-submit-advisory-report-to-govt-on-istanbul-convention-amid-public-reaction>.

"Istanbul Convention Back on Erdoğan's Agenda with Emphasis on 'Family Unity'." *duvaR. English* (December 3, 2020). <https://www.duvarenglish.com/istanbul-convention-back-on-turkish-president-recep-tayyip-erdogans-agenda-with-emphasis-on-family-unity-news-55319>.

"The Istanbul Convention Was the Common Idea of All 4 Parties: Statement of Aylin Nazlıaka, Deputy of the Turkish Political Party CHP." *BIA News Center* (July 22, 2020). <https://bianet.org/kadin/toplumsal-cinsiyet/227861-istanbul-sozlesmesi-4-partinin-de-ortak-fikriydi>.

"İstanbul Convention Will Remain in Force until July 1'." *bianet* (March 24, 2021). <https://bianet.org/english/women/241292-istanbul-convention-will-remain-in-force-until-july-1>.

"İYİ Party Leader Criticizes Withdrawal from Istanbul Convention." *Hurriyet Daily News* (March 23, 2021). <https://www.hurriyetdailynews.com/iyi-party-leader-criticizes-withdrawal-from-istanbul-convention-163364>.

Jovanovski, Kristina. "Protesters: Turkey Not Implementing Laws to Protect

Women." *The Media Line*, November 26, 2019. <https://themedialine.org/people/human-rights/protesters-turkey-not-implementing-laws-to-protect-women/>.

"Kadem Website." April 8, 2020. <https://kadem.org.tr/en/istanbul-convention-implementations-and-grevio-process-workshop/>.

Kandiyoti, Deniz. "The Gender Wars in Turkey: A Litmus Test of Democracy?" *openDemocracy* (March 30, 2015). <https://www.opendemocracy.net/en/5050/gender-wars-in-turkey-litmus-test-of-democracy/>.

———. "Locating the Politics of Gender: Patriarchy, Neo-Liberal Governance and Violence in Turkey." *Research and Policy on Turkey* 1, no. 2 (July 7, 2016): 103-18. <https://doi.org/10.1080/23760818.2016.1201242>. <https://doi.org/10.1080/23760818.2016.1201242>.

———. "Locating the Politics of Gender: Patriarchy, Neoliberal Governance and Violence in Turkey, Research and Policy on Turkey." 1, no. 2 (2016): 103-18. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/23760818.2016.1201242>. https://edisciplinas.usp.br/pluginfile.php/4656881/mod_resource/content/1/Kandiyoti%202016%20Locating%20the%20politic%20of%20gender-%20Patriarchy%2C%20neo-liberal%20governance%20and%20violence%20in%20Turkey.pdf.

Karapehlivan, Funda and Durakbaşa, Ayşe. "Progress and Pitfalls in Women's Education in Turkey (1839-2017)." *Encounters in Theory and History of Education* <https://ojs.library.queensu.ca/index.php/encounters/article/view/11915>.

Karapehlivan, Funda. "Constructing a "New Turkey" through Education". *Heinrich-Boll-Stiftung* (October 1, 2019). <https://tr.boell.org/en/2019/10/01/constructing-new-turkey-through-education>.

Karataş, Zeynep. "Has the Turkish Government Said "Enough" to Violence against Women?". *New America* (February 11, 2016). <https://www.newamerica.org/weekly/has-the-turkish-government-said-enough-to-violence-against-women/>.

Kepenek, Evrim. "Withdrawal from İstanbul Convention: CHP Offers Legal Aid for Appeals." *bianet* (March 24, 2021). <https://bianet.org/english/women/241317-withdrawal-from-istanbul-convention-chp-offers-legal-aid-for-appeals>.

"Killer of Turkish Female Student Özgecan Aslan Shot Dead in Prison." *DW* (April 11, 2016). <https://www.dw.com/en/killer-of-turkish-female-student-%C3%B6zgecan-aslan-shot-dead-in-prison/a-19179575>.

Köksal, Nil. "Özgecan Aslan's Killing a 'Breaking Point' in Turkish Fight to End Violence against Women." *CBC News* (February 16, 2015). <https://www.cbc.ca/news/world/%C3%B6zgecan-aslan-s-killing-a-breaking-point-in-turkish-fight-to-end-violence-against-women-1.2958885>.

KONDA Research. "Only 7 Percent Say Turkey Should Withdraw from İstanbul

Convention'." *BIA News Desk* (September 2, 2020). <https://bianet.org/english/women/230104-only-7-percent-say-turkey-should-withdraw-from-istanbul-convention>.

Kucukkalioglu, Elif Gudasoglu. "Framing Gender-Based Violence in Turkey." *Les cahiers du CEDREF* 22 (2018): 128-57. <https://journals.openedition.org/cedref/1138>.

Kuşçuoğlu, Volga. "Conservatives Campaign against İstanbul Convention in Pro-AKP Circles." *bianet* (July 17, 2020). <https://bianet.org/english/women/210554-conservatives-campaign-against-istanbul-convention-push-akp-for-withdrawal>.

———. "Conservatives Campaign against İstanbul Convention, Push AKP for Withdrawal." *bianet* (July 17, 2019). <http://bianet.org/english/women/210554-conservatives-campaign-against-istanbul-convention-push-akp-for-withdrawal>.

"Law 6284 Law to Protect Family and Prevent Violence against Women." *TurkeyLaws* (March 8, 2012 adopted.). <http://www.lawsturkey.com/law/law-to-protect-family-and-prevent-violence-against-woman-6284#:~:text=Violence%20against%20Woman-6284%20Law%20to%20Pr>.

Lepeska, David. "Can Turkey Curb Violence against Women and Put More Women to Work?", January 12, 2020. <https://ahvalnews.com/turkey-women/can-turkey-curb-violence-against-women-and-put-more-women-work>.

"Male Violence Monitor." *bianet news (English)* (2021). <https://bianet.org/english/gender/134394-bianet-is-monitoring-male-violence>.

McKernan, Bethan. "Challenge Accepted: Turkish Feminists Spell out Real Meaning of Hashtag." *The Guardian* (July 31, 2020). <https://www.theguardian.com/world/2020/jul/31/challenge-accepted-turkish-feminists-spell-out-real-meaning-of-hashtag>.

Mengü, Nevşin. "The Sister's Slap." *duva.R English* (August 4, 2020). <https://www.duvarenglish.com/columns/2020/08/04/the-sisters-slap>.

Mortada, Nicole Tung & Dalia. "In the Kingdom of Men Women in Turkey Endure a Culture of Violence." *International Women's Media Platform* (May 28, 2018). <https://www.iwfmf.org/reporting/in-the-kingdom-of-men-women-in-turkey-endure-a-culture-of-violence/>.

"Motherhood Should Be Women's Priority: Turkish President Erdogan." *DW* (November 24, 2014). <https://www.dw.com/en/motherhood-should-be-womens-priority-turkish-president-erdogan/a-18083263>.

Nas, Alparslan. "Familialization of Women: Gender Ideology in Turkey's Public Service Advertisements." *Fe Dergi* 8, 1 (2016): 168-82. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/937983>.

"No Legal Problem in Withdrawal from İstanbul Convention: Erdoğan." *Hurriyet Daily News* (March 26, 2021). <https://www.hurriyetdailynews.com/no-legal-problem-in-withdrawal-from-istanbul-convention-erdogan-163455>.

"Non-Emergency Abortion in Turkey: Free in Theory, Banned in Practice." *Ahwal* (January 14, 2019). <https://ahvalnews.com/women/non-emergency-abortion-turkey-free-theory-banned-practice>.

"Number of Women Killed in Turkey Continues to Rise-NPR." *Ahval News* (September 16, 2019). <https://ahvalnews.com/femicides/number-women-killed-turkey-continues-rise-npr>.

"Official Figures Show Gender Inequality in Turkey's Labor Force." *Hurriyet Daily News* (March 8, 2019). <https://www.hurriyetdailynews.com/official-figures-show-gender-inequality-in-turkeys-labor-force-128345>.

Orhan Coskun, Birsen Altayli. "With Poll Support Dropping, Erdogan's Party Looks to Change Turkish Relection Law: Officials." *Reuters* (March 2, 2021). <https://www.reuters.com/article/us-turkey-politics/with-poll-support-dropping-erdogans-party-looks-to-change-turkish-relection-law-officials-idUSKCN2AU1V4>.

Özkazanç, Alev. "Gender and Authoritarian Populism in Turkey: The Two Phases of AKP Rule." *openDemocracy* (February 3, 2020). <https://www.opendemocracy.net/en/rethinking-populism/gender-and-authoritarian-populism-turkey-two-phases-akp-rule/>.

———. "The New Episode of Anti-Gender Politics in Turkey." *Engenderings, LSE (London School of Economics) Blogs* (May 20, 2019). <https://blogs.lse.ac.uk/gender/2019/05/20/new-episode-anti-gender-turkey/>.

Pierini, Marc. "Turkey's Presidential Regime Rests on Zero Rule of Law." *Carnegie Europe* (April 17, 2019). <https://carnegieeurope.eu/strategieurope/79728>.

Presidency of the Republic of Turkey. "First Lady: "The Principle of Social Gender Justice Must Be the Benchmark of the Equality of Women and Men"." (December 12, 2015). <https://www.tccb.gov.tr/en/news/542/37252/first-lady-the-principle-of-social-gender-justice-must-be-the-benchmark-of-the-equality-of-women-and-men>.

"President Erdoğan Addresses 5th International Women's Conference." *Presidency of the Republic of Turkey Website* (March 7, 2016). <https://www.tccb.gov.tr/en/news/542/40058/president-erdogan-addresses-5th-international-womens-conference>.

"Recep Tayyip Erdoğan: 'Women Not Equal to Men'." *The Guardian* (Nov. 24, 2014). <https://www.theguardian.com/world/2014/nov/24/turkeys-president-recep-tayyip-erdogan-women-not-equal-men>.

Rodriguez, Leah. "US Vice President Kamala Harris Makes History with UN Gender Equality Speech." *Global Citizen (with links to Vice-President Harris' speech)* (March 17, 2021). <https://www.globalcitizen.org/en/content/kamala-harris-csw-un-speech-gender-equality/>.

"Ruling AKP Says It's Open to Hear Views of Associations on Istanbul Convention." *Hurriyet Daily News* (August 19, 2020). <https://www.hurriyetdailynews.com/ruling-akp-says-its-open-to-hear-views-of-associations-on-istanbul-convention-157527>.

Saracoglu, Gokce and Kareem Shaheen. "Turkish Marriage Law a Blow to Women's Rights, Say Activists." *The Guardian* (November 14, 2017).

<https://www.theguardian.com/world/2017/nov/14/turkish-marriage-law-a-blow-to-womens-rights-say-activists>.

Sarioglu, Esra. "Vigilante Violence against Women in Turkey: A Sociological Analysis/Turkiyede Kadina Yonelik Vigilantist Siddet: Sosyolojik Bir Inceleme." [In English]. Article. *Kadin/Woman 2000* 19 (2018/12//// 2018): 51+.

https://link.gale.com/apps/doc/A577908718/EAIM?u=umn_wilson&sid=EAIM&xid=8866051f.

Sariyuce, Isil and Tuysuz, Gul. "Turkey Withdraws from Istanbul Convention to Combat Violence against Women." *CNN* (March 20, 2021). <https://www.cnn.com/2021/03/20/europe/turkey-convention-violence-women-intl/index.html>.

Scott, Mark. "EU Calls on Turkey to Reverse Withdrawal from Treaty Protecting Women." *Politico* (March 21, 2021). <https://www.politico.eu/article/eu-turkey-withdrawal-istanbul-convention-protecting-women/>.

Somersan, Bihter and Özlem Altıok. "Building "a New Turkey": Gender Politics and the Future of Democracy." *openDemocracy* (March 3, 2015).

<https://www.opendemocracy.net/en/5050/building-new-turkey-gender-politics-and-future-of-democracy/>.

Soylu, Ragip. "Vulnerable and Flagging in the Polls, Erdogan Rattles His Base." *Middle East Eye*

(July 27, 2020). <https://www.middleeasteye.net/news/turkey-erdogan-hagia-sophia-coronavirus-economy-support>.

"Statement by President Biden on Turkey's Withdrawal from the Istanbul Convention." *White House Statement* (March 21, 2021,). <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/03/21/statement-by-president-biden-on-turkeys-withdrawal-from-the-istanbul-convention/>.

"Survey: Half of AKP Voters against Withdrawal from İstanbul Convention." *bianet* (July 27, 2020). <https://bianet.org/english/women/228087-survey-half-of-akp-voters-against-withdrawal-from-istanbul-convention>.

Tahiroglu, Merve. "How Turkey's Leaders Dismantled the Rule of Law." *The Fletcher Forum of World Affairs* 44, no. 1 (Winter 2020).

<https://static1.squarespace.com/static/579fc2ad725e253a86230610/t/5e4f1c5fa4152c26b4ed04f9/1582242911712/tahiroglu-upload-20FEB.pdf>.

TCK-103 Women's Platform Against Child Sexual Abuse Amnesty. "Women's Organisations in Turkey Say "No" to Amnesty for Perpetrators of Sexual Abuse of Children and to Child Marriage." *Women's Platform Against Amnesty for Child Sexual Abusers Press Release* (July 6, 2020). https://www.tck103kadinplatformu.net/wp-content/uploads/2020/07/tcp103_20200706_press_release.pdf.

The Advocates for Human Rights. "Outrage as Turkish President Erdoğan Withdraws from the

Istanbul Convention." *The Advocates for Human Rights Blog* (March 2021).

<https://theadvocatespost.org/>.

Tokyay, Menekse. "Turkish Women's Anger as Doubts Grow over Domestic Violence Treaty."

Arab News (Aug. 5, 2020). <https://www.arabnews.com/node/1714741/middle-east>.

Tor, Sarah. "Turkey's 'Marry Your Rapist' Law Has Taken Women's Rights Right Back to the 1950s." *Independent*, January 23, 2020. <https://www.independent.co.uk/voices/turkey-marry-your-rapist-bill-law-statutory-rape-a9298906.html>.

Tosun, Mehmet. "Turkey Has 'Zero Tolerance' for Violence against Women." *AA* (October 1, 2010). <https://www.aa.com.tr/en/life/turkey-has-zero-tolerance-for-violence-against-women/1992618>.

Tremblay, Pinar. "Turkey's Rate of Murdered Women Skyrockets." (September 14, 2014).

<https://www.al-monitor.com/originals/2014/09/turkeywomenmurder.html>.

"Turkey's Erdogan Says Men and Women Should Race 100 Metres to See If They Are Equal." *Ahval News* (November 28, 2018). <https://ahvalnews.com/women/turkeys-erdogan-says-men-and-women-should-race-100-metres-see-if-they-are-equal>.

"Turkey's Erdogan Says Women Who Reject Motherhood 'Incomplete'." *BBC News*, June 5, 2016. <https://www.bbc.com/news/world-europe-36456878>.

"Turkey's Judicial Council: Guarantor or Annihilator of Judicial Independence?". *Stockholm Center for Freedom Website* (March 2021). <https://stockholmcf.org/wp-content/uploads/2021/03/Turkish-Judicial-Council-HSK-Report.pdf>.

"Turkey's Women Face Dangerous Conditions to Obtain Legal Abortion". *DW*, January 27, 2019. <https://www.dw.com/en/turkeys-women-face-dangerous-conditions-to-obtain-legal-abortion/a-47257680>.

"Turkey Bans Istanbul International Women's Day Rally for Second Year." *The New Arab (UK)* (March 8, 2020). <https://english.alaraby.co.uk/english/news/2020/3/8/turkey-bans-international-womens-day-rally-in-istanbul>.

"Turkey Jails Businessmen in High-Profile 'Femicide' Case." *Outlook: The News Scroll* (December 4, 2019). <https://www.outlookindia.com/newsscroll/turkey-jails-businessmen-in-highprofile-femicide-case/1677503>.

"Turkey President Erdogan: Women Are Not Equal to Men." *BBC News* (Nov. 24, 2014). <https://www.bbc.com/news/world-europe-30183711>.

"Turkey: Thousands Protest Exit from Domestic Violence Treaty." *DW* (March 27, 2021). <https://www.dw.com/en/turkey-thousands-protest-exit-from-domestic-violence-treaty/a-57027554>.

"Turkey: Women's Rights Defenders in the Crosshairs." *Federation of International*

Human Rights (December 12, 2019). <https://www.fidh.org/en/issues/human-rights-defenders/turkey-women-s-rights-defenders-in-the-crosshairs>.

"Turkish President Erdoğan Says Gender Equality 'against Nature'." *Hurriyet Daily News* (November 24, 2014). <https://www.hurriyetdailynews.com/turkish-president-erdogan-says-gender-equality-against-nature-74726>.

"Turkish Women's Rights Activists Concerned About Proposed 'Amnesty for Child Abusers'." *Arab Weekly* (February 9, 2020). <https://thearabweekly.com/turkish-womens-rights-activists-concerned-about-proposed-amnesty-child-abusers>.

Tuvan Gumrukcu, Jonathan Spicer. "Turkey's Erdogan Quits European Treaty on Violence against Women." *Reuters* (March 20, 2021). <https://www.reuters.com/article/us-turkey-women-erdogan/turkeys-erdogan-quits-european-treaty-on-violence-against-women-idUSKBN2BC00J>.

Tuysuz, Gul. "7 Times Turkish President 'Mansplained' Womanhood." *CNN*, June 19, 2016. <https://www.cnn.com/2016/06/09/europe/erdogan-turkey-mansplained-womanhood/index.html>.

———. "Turkish Women Rally against Domestic Violence as Ruling Party Contemplates Leaving Key Rights Treaty." *CNN* (August 5, 2020). <https://www.cnn.com/2020/08/05/europe/turkey-gender-protests-istanbul-convention-intl/index.html>.

UN Special Rapporteur on violence against women Yakin Ertürk. *Intersections between Culture and Violence against Women* United Nations Human Rights Council, 2007.

UN Women. "Statement by UN Women on Turkey's Withdrawal from the Istanbul Convention." *UN Women Website* (March 20, 2021). <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2021/3/statement-un-women-turkey-withdrawal-from-the-istanbul-convention>.

UNICEF, UNFPA, UN Women, UNDP. "Joint UNICEF, UNFPA, UN Women and UNDP Statement on Turkey's Draft Bill on Sexual Abuse against Children." *Press Release* (November 21, 2016). <https://www.unfpa.org/press/joint-unicef-unfpa-un-women-and-undp-statement-turkeys-draft-bill-sexual-abuse-against>.

United Nations Human Rights Office of the Human Rights Commissioner. "Turkey: Withdrawal from Istanbul Convention Is a Pushback against Women's Rights, Say Human Rights Experts." *United Nations Human Rights Office of the Human Rights Commissioner News Website* (March 23, 2021). <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=26936&LangID=E>.

Uras, Umut. "Protests in Turkey over Brutal Murder of Young Woman." *Al Jazeera* (July 22, 2020). <https://www.aljazeera.com/news/2020/07/22/protests-in-turkey-over-brutal-murder-of-young-woman/>.

"Violence against Women, Turkey's New Normal." *The Arab Weekly* (January 3, 2020). <https://thearabweekly.com/violence-against-women-turkeys-new-normal>.

"'We Don't Want to Die': Women in Turkey Decry Rise in Violence and Killings." *National Public Radio, Morning Edition* (September 15, 2019). <https://www.npr.org/2019/09/15/760135010/we-dont-want-to-die-women-in-turkey-decry-rise-in-violence-and-killings>.

"We Will Stop Femicide Platform (English)." *We Will Stop Femicide Website* (2021). <http://www.kadincinayetlerinidurduracagiz.net/for-english>.

Williams, Stuart. "Have 'at Least 3 Kids', Erdogan Tells Turkish Women." *Business Insider*, June 6, 2016 <https://www.businessinsider.com/afp-have-at-least-3-kids-erdogan-tells-turkish-women-2016-6>.

Wolf, Aslı Bâli Jessica. "How an Instagram Trend Helped Illustrate the Value of the Istanbul Convention." *UCLA News* (September 16, 2020). <https://newsroom.ucla.edu/stories/from-instagram-trend-to-the-istanbul-convention>.

Women's UN Report Network. "Turkey – Women Challenge Report of 'Protecting the Integrity of Family' Commission on Issues of Divorce, Religious Affairs Directorate Mediation on Violence Issues, Legal Age of Marriage +." *WUNRN – Women's UN Report Network website* (June 13, 2016). <https://wunrn.com/2016/06/turkey-women-challenge-report-of-protecting-the-integrity-of-family-commission-on-issues-of-divorce-religious-affairs-directorate-mediation-on-violence-issues-legal-age-of-marriage/>.

"Women from AKP File a Complaint against Columnist over Istanbul Convention Remarks." *bianet* (August 11, 2020). <https://m.bianet.org/english/print/228820-women-from-akp-file-a-complaint-against-columnist-over-istanbul-convention-remarks>.

"Women in Turkey Are Determined to Stop Femicide - Murders of Women." *Business World* (January 4, 2021). <http://www.businessworld.in/article/Women-in-Turkey-are-determined-to-stop-femicide-murders-of-women/04-01-2021-361288/>.

Yackley, Ayla Jean. "Murders of Women in Turkey: 'The State Cannot Shield Us'." *The Financial Times* (August 11, 2020). <https://www.ft.com/content/866a35af-af57-425d-8c5d-a51a9774e427>.

———. "Womens' Groups Welcome Conviction for Student's Murder." *Al-Monitor* (December 5, 2019).

Yadav, Muskan. "Turkey Announces Withdrawal from Violence against Women Treaty." (March 21, 2021). <https://www.jurist.org/news/2021/03/turkey-announces-withdrawal-from-violence-against-women-treaty/>.

Yalcin, Dilay. "Activists in Turkey Hail Convictions in Femicide Case." *BBC* (December 5, 2019). <https://www.bbc.com/news/world-50673700>.

Yalcinalp, Esra. "Turkey Erdogan: Women Rise up over Withdrawal from Istanbul Convention." *BBC News* (March 26, 2021). <https://www.bbc.com/news/world-europe-56516462>.

———. "Turkey Erdogan: Women Rise up over Withdrawal from Istanbul Convention." *BBC* (March 25, 2021). <https://www.bbc.com/news/world-europe-56516462>.

Yetkin, Murat. "When Erdoğan Doesn't Get His Applause." *Yetkin Report* (July 22, 2020). <https://yetkinreport.com/en/2020/07/22/when-erdogan-doesnt-get-his-applause/>.

———. "Will the Ismailağa Community or the Istanbul Convention Remain?". *Yetkin Report* (July 8, 2020). <https://yetkinreport.com/2020/07/08/ismailaga-cemaati-ister-de-istanbul-sozlesmesi-kalir-mi/>.

YİNANÇ, BARÇIN. "Women, NGOs in Defense of Istanbul Convention ". *Hurriyet Daily News* (August 27, 2019). <https://www.hurriyetdailynews.com/opinion/barcin-yinanc/istanbul-convention-and-womens-rights-146074>.

Bu rapor **Etkiniz AB Programı** kapsamında Avrupa Birliği finansal desteği ile çevrilmiştir. Bu belgenin içeriğinden yalnızca **Kırmızı Biber Derneği** sorumludur ve hiçbir şekilde Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

Bu Türkçe yayın, **The Advocates for Human Rights** izniyle, ücretsiz olarak dağıtılmak üzere Kırmızı Biber Derneği tarafından hazırlanmış ve yayımlanmıştır. Çeviriden kaynaklanabilecek herhangi bir hatadan **The Advocates for Human Rights** sorumlu tutulamaz.

www.kirmizibiberderneđi.org